

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2010

Pavel Vyroubal

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno**

System vzdělávání odsouzených

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.**

**Vypracoval:
Pavel Vyroubal**

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma systém vzdělávání odsouzených zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.
Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V dne

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za velmi užitečnou metodickou a odbornou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat panu PhDr. Mirumilu Pecharovi, zástupci ředitele Středního odborného učiliště Vězeňské služby ČR za odbornou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Pavel Vyroubal

OBSAH

Úvod.....	3
-----------	---

Teoretická část

1. Vězeňská služba České republiky.....	5
1.1 Vznik vězeňské služby.....	5
1.2 Základní normy upravující činnost vězeňské služby.....	6
1.3 Úkoly vězeňské služby.....	6
1.4 Organizace a řízení vězeňské služby.....	8
1.5 Dílčí závěr.....	11
2. Resocializace, metody a cíle.....	12
2.1 Programy zacházení.....	14
2.2 Vzdělávání ve výkonu trestu.....	16
2.3 Typy vzdělávání.....	18
2.4 Dílčí závěr.....	24
3. Střední odborné učiliště vězeňské služby.....	25
3.1 Vznik a historie středního odborného učiliště.....	25
3.2 Charakteristika, cíle a členění středního odborného učiliště.....	26
3.3 Jednotlivá školská vzdělávací střediska.....	28
3.4 Dílčí závěr.....	34

Praktická část

4. Výzkum úrovně poskytovaného vzdělání.....	35
4.1 Cíl výzkumu.....	35
4.2 Použité metody.....	35
4.3 Popis výběrového vzorku.....	36

5. Vyhodnocení provedeného šetření	37
5.1 Analýza získaných odpovědí	37
5.2 Návrhy a doporučení	46
Závěr	49
Resumé.....	52
Anotace	53
Seznam použité literatury	54
Seznam příloh	56

Úvod

Vzdělávání obyvatel patřilo vždy k prioritám každé moderní společnosti. Cílem je vychovat co nejvíce odborníků, a tím dosáhnout ekonomicky rozvíjejícího se státu, schopného konkurovat mezi ostatními vyspělými státy na obchodní či vědecké úrovni. Stát s nevzdělanou populací, kde více než polovina obyvatelstva neumí číst ani psát, se potácí v chudobě, v neustálých občanských válkách a nepokojích, v současné době jsou tyto problémy vlastní státům třetího světa. Proto je vzdělání jednou z hlavních nutností civilizovaného světa. Vzdělání je základním kamenem fungujícího demokratického státu.

Z těchto důvodů musíme umožnit studium i osobám, které se z nějakého důvodu dostaly na druhou stranu naší společnosti. Vždyť i v Listině základních práv a svobod, která je součástí Ústavy České republiky, je v článku 33 zakotveno právo každého na vzdělání.

Výchova ve věznicích patří mezi jeden z nejdůležitějších prostředků práce s vězněnou osobou a přispívá k lepšímu zařazení, resocializaci osoby ve výkonu trestu odnětí svobody zpět do společnosti po výkonu jeho trestu. A mezi tuto výchovu patří především vzdělávání. Člověk, který je vzdělaný, si lépe uvědomuje následky svých činů, než člověk nevzdělaný, pokud ovšem své vzdělání nezneužije k páchání trestných činů. Vzdělání zvyšuje nejen odbornost nebo všeobecnou znalost, ale také i úroveň sociálního myšlení.

Vzdělávání patří k lidstvu od začátku jeho existence.

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, na teoretickou a praktickou. V první části se nachází tři kapitoly. V první kapitole teoretické části se zabývám organizací Vězeňské služby České republiky, popisuji v ní její historii a přibližuji její současnou strukturu a funkci. Dále považuji za důležité uvést, jaké jsou její hlavní úkoly a její postavení ve státní správě našeho státu.

Ve druhé kapitole teoretické části vás seznámím s principem výkonu trestu odnětí svobody a s pojmem resocializace jako nejdůležitějším prvkem spojeným s výkonem trestu. Současně vás v této kapitole seznámím s nejtěžejnějším tématem této práce a tím je vzdělávání, které je současně i jedním s nejpodstatnějších principů resocializace.

V poslední, třetí kapitole teoretické části přiblížím jednu z nejvýznamnějších organizačních jednotek Vězeňské služby České republiky zabývajících se vzděláváním, a tím je Střední odborné učiliště Vězeňské služby České republiky. V této části je uvedena jeho historie, členění, řízení a v neposlední řadě i funkce.

Praktická část této bakalářské práce je věnována vědeckému zkoumání. Každý vedoucí z jednotlivého školského vzdělávacího střediska byl mnou dotazován na dvanáct otázek, které jsem si poctivě zapisoval. O každém okruhu otázek jsem vypracoval vyhodnocení. S výslednými návrhy a doporučením mám v úmyslu seznámit odpovědné pracovníky, a pokud tento výsledek přinese i nějaké zlepšení, může být konstatováno, že tato bakalářská práce splnila svůj účel nejen v rámci mého studia, ale napomohla i v rámci vzdělávání ve Vězeňské službě České republiky.

Účelem této bakalářské práce je pomocí odborného zkoumání ověřit, zda systém vzdělávání odsouzených plní ve Vězeňské službě České republiky svou funkci.

1. Vězeňská služba České republiky

V této první kapitole přibližuji, co je to Vězeňská služba České republiky (dále jen „vězeňská služba“), dále se zabývám vznikem této instituce, jaké hlavní úkoly plní, jak se člení a v neposlední řadě organizací a řízením vězeňské služby.

1.1 Vznik vězeňské služby

V této první kapitole popisuji vznik vězeňské služby po rozdělení České a Slovenské federativní republiky v roce 1993. Podrobnou historií jsem se v této práci nezabýval, neboť netvoří podstatu této práce.

Vězeňská služba byla zřízena zákonem České národní rady č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky s účinností od 1. ledna 1993. Do této doby fungovala jako Sbor nápravné výchovy, který musel být zákonitě po listopadu 1989 změněn. Tato změna nastala sice až necelé čtyři roky po zmíněném listopadu, ale vše muselo být pečlivě a řádně připraveno a vše muselo projít nezbytnými byrokratickými postupy. Došlo nejen k legislativním změnám, ale také ke změnám uniforem příslušníků, změně označení služebních vozidel a v neposlední řadě vzniku nového znaku vězeňské služby. V barvách označení služebních vozidel a znaku se vrátilo k fialové barvě (příloha č. 1), která byla použita již na límcích a rukávech uniforem českých příslušníků za Rakouska – Uherska. Například nejvyšší představitel vězeňské služby, tedy generální ředitel vězeňské služby (dále jen „generální ředitel“), se dříve nazýval náčelník správy Sboru nápravné výchovy a tyto názvy mnohdy po listopadu vedly k úsměvným přirovnáním s předlistopadovými filmy zavánějící propagandou a vyzdvihováním tzv. „sovětského vzoru“. Bylo tedy nutné přistoupit k podstatné systémové změně a zaměřit se na růst českého vězeňství v rámci Evropy a vyspělého světa. Od roku 1989 na nejvyšší pozici ve vězeňské službě vystupovalo již pět generálních ředitelů, v současné době funkci generálního ředitele vykonává

generálmajor PhDr. Luděk Kula, kterého jako v historii prvního generálního ředitele jmenoval prezident republiky do generálské hodnosti.

1.2 Základní normy upravující činnost vězeňské služby

Jak jsem již nastínil v úvodu předešlé kapitoly, vězeňská služba byla zřízena zákonem České národní rady č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky s účinností od 1. ledna 1993. Do současnosti byl tento zákon již dvanáctkrát novelizován. Toto je pouze stěžejní zákon, ne však jediný, vězeňská služba je organizační složkou státu se statutem ozbrojeného bezpečnostního sboru, je také správním úřadem a účetní jednotkou státu, to znamená, že hospodář s majetkem státu a tedy i s penězi daňových poplatníků. Z toho vyplývá, že se musí řídit i dalšími právními předpisy. Níže jsou uvedeny ty, které souvisí se zacházením s vězňnými osobami.

Řídí se:

- zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů,
- zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů,

1.3 Úkoly vězeňské služby

Vězeňská služba plní tyto úkoly (zákon č. 555/1992 Sb., § 2):

- spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,

- prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
- zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti ČR a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,
- vede evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,
- plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána,
- zabezpečuje vzdělávání příslušníků vězeňské služby (dále jen "příslušník") a občanských zaměstnanců vězeňské služby, které provádí Institut vzdělávání vězeňské služby (dále jen „institut vzdělávání“) a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště vězeňské služby,
- poskytuje zdravotní péči osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům vězeňské služby, v případě potřeby zabezpečuje specializovanou zdravotní péči v mimovězeňských zdravotnických zařízeních,
- prošetřuje vlastními pověřenými orgány trestnou činnost příslušníků; ve spolupráci s Policií České republiky se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- plní i další úkoly podle zvláštních právních předpisů.

1.4 Organizace a řízení vězeňské služby

Úkoly stanovené v předešlé kapitole zajišťují ve vězeňské službě vězeňská stráž, justiční stráž, správní služba, institut vzdělávání a pověřené orgány vězeňské služby (zákon č. 555/1992 Sb., §3).

Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence a je-li povolána k plnění úkolů justiční stráže, střeží budovy soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti ČR. Při této činnosti zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství, Ministerstva spravedlnosti ČR a v jiných místech její činnosti. Je-li justiční stráž dočasně povolána k plnění úkolů vězeňské stráže, střeží vazební věznice a věznice, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody. Při této činnosti zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.

Příslušníci zařazení ve vězeňské stráži mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů justiční stráže jen v mimořádných případech, zejména nemůže-li justiční stráž vlastními prostředky zajistit výkon služby, a to pouze se souhlasem generálního ředitele. Příslušníci zařazení ve vězeňské stráži mohou být rozhodnutím ředitele věznice dočasně pověřeni plněním úkolů správní služby, pokud správní služba jí svěřené úkoly nemůže plnit vlastními silami.

Příslušníci zařazení v justiční stráži mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů vězeňské stráže v místech výkonu vazby, výkonu zabezpečovací detence nebo výkonu trestu odnětí svobody jen v mimořádných případech, nemůže-li vězeňská stráž zajistit vlastními prostředky pořádek a bezpečnost v těchto místech, a to pouze se souhlasem generálního ředitele.

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost.

Příslušníci zařazení do správní služby mohou být rozhodnutím ředitele věznice dočasně pověřeni plněním úkolů vězeňské stráže, pokud vězeňská stráž jí svěřené úkoly nemůže vlastními silami plnit.

Pověřené orgány vězeňské služby mají postavení policejního orgánu v řízení o trestných činech příslušníků, náleží jim též oprávnění používat podpůrné operativně pátrací prostředky na základě právního předpisu.

Ministr spravedlnosti řídí vězeňskou službu prostřednictvím generálního ředitele, kterého jmenuje a odvolává. Za činnost vězeňské služby zodpovídá generální ředitel ministru spravedlnosti. Jednotlivé věznice a vazební věznice zřizuje a zrušuje ministr spravedlnosti. V jejich čele stojí ředitelé, které jmenuje a odvolává generální ředitel.

Vězeňská služba se dle zákona č. 555/1992 Sb, člení na organizační jednotky, kterými jsou vazební věznice, věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence, institut vzdělávání a generální ředitelství. Podrobnější členění udává organizační řád vězeňské služby (NGŘ č. 26/2010), který uvádí, že organizačními jednotkami vězeňské služby jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústav pro výkon zabezpečovací detence, institut vzdělávání a Škola pro osoby ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody s názvem Střední odborné učiliště (dále jen „střední odborné učiliště“). Mapa organizačních jednotek je vyobrazena v příloze č. 1.

Generální ředitelství plní řídicí, organizační, normotvornou, metodickou a kontrolní funkci ve vězeňské službě. To znamená, že vydává interní předpisy pro své organizační jednotky a následně vykonává kontrolní funkci plnění těchto předpisů. Generální ředitelství se člení na jednotlivé odbory a samostatná oddělení, jejichž názvy jsou uvedena v organizačním schématu, kabinet generálního ředitele má postavení odboru (příloha č. 3, organizační schéma).

Vazební věznice zabezpečují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel (zákon č. 141/1961 Sb., § 67 a § 381), a aby byla vykonána v souladu s právními předpisy (zákon č. 169/1999 Sb.). Výkon vazby je vykonáván jak v klasickém celovém, tak ve zmírněném režimu. Ve zmírněném režimu se obvinění mohou v určeném čase volně pohybovat a stýkat se s ostatními obviněnými umístěnými v tomto oddělení.

Věznice zabezpečují, aby trest odnětí svobody plnil svůj účel, byl vykonáván v souladu s právními předpisy. Podle právní úpravy diferenciací výkonu trestu odnětí svobody účinné od 1. 1. 2000 se věznice člení podle míry vnější ostrahy, podle zajištění bezpečnosti a způsobu uplatňování resocializačních programů do čtyř základních typů (stupňů) od nejmírnějšího po nejpřísnější, a to na věznice:

- s dohledem (A),
- s dozorem (B),
- s ostrahou (C),
- se zvýšenou ostrahou (D).

Vedle základních typů věznic se zřizují zvláštní věznice pro mladistvé a pro ženy. V rámci jedné věznice mohou být zřízena oddělení různých základních typů.

Ústav pro výkon zabezpečovací detence zabezpečuje terapeutické a výchovné působení s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy a dalšími prostředky na osoby ve výkonu zabezpečovací detence, stanovenými v zákoně č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence.

Zvláštní organizační jednotkou je **institut vzdělávání** se sídlem ve Stráži pod Ralskem. Institut vzdělávání je vzdělávacím zařízením vězeňské služby s celorepublikovou působností. Vytváří potřebné podmínky pro soustavné vzdělávání zaměstnanců. Zabezpečuje zvyšování odborné úrovně zaměstnanců, profesní přípravu příslušníků vězeňské služby, specializační kurzy a další formy vzdělávání. Na základě potřeb a požadavků vězeňské služby provádí institut vzdělávání výzkum v oboru penologie, jehož výsledky a vědecké poznatky jsou využívány k naplnění výkonu vazby a výkonu trestu (NGŘ č. 26/ 2010, čl. 27).

Střední odborné učiliště je výchovně vzdělávací zařízení poskytující osobám ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody přípravu pro výkon povolání a odborných činností v učebních a studijních oborech, doplnění základního vzdělání v kurzech pro získání základního vzdělání a doplnění nebo rozšíření kvalifikace ve vzdělávacích kurzech (NGŘ č. 26/2010, čl. 28).

Právní úkony jménem státu činí za vězeňskou službu generální ředitel. Ředitelé vazebních věznic, věznic a dalších organizačních jednotek vězeňské služby jsou oprávněni jednat a činit právní úkony za vězeňskou službu ve všech věcech, kromě těch, které podle právního předpisu nebo rozhodnutí ministra nebo generálního ředitele patří do jejich pravomoci.

1.5 Dílčí závěr

Chápejme tedy vězeňskou službu jako státní organizaci spadající pod Ministerstvo spravedlnosti ČR, která má velmi systematicky propracované své řízení. Její pravomoci a povinnosti jsou pevně vymezeny právními předpisy. Vězeňská služba patří společně s Policií České republiky, Hasičským záchranným sborem České republiky a Celní správou České republiky k ozbrojeným bezpečnostním sborům. S postavením ozbrojeného bezpečnostního sboru je spojená nejen nutnost dodržování profesní etiky jejími příslušníky a občanskými zaměstnanci, ale také nutnost dodržování vojenské kázně a vojenského vystupování jejími příslušníky. Práce u vězeňské služby s sebou nese určitá rizika, zejména se díky jedinečnosti prostředí jedná o velký psychický tlak na jejich zaměstnance.

2. Resocializace, metody a cíle

Resocializace

Dle slovníku cizích slov slovo resocializace znamená „znovuzačlenění jedince do normální společnosti“.

Resocializace souvisí se socializací, což je děj, při kterém si dítě osvojuje pravidla života ve společnosti (výchovou, nápodobou, identifikací, vlastním stylem či s vrstevníky). V pozdějších letech se člověk rovněž přizpůsobuje a učí se novému chování, zde hovoříme právě o resocializaci. Můžeme to chápat jako přijetí nových norem a hodnot, které jsou většinou spojené s novým sociálním postavením, jež člověk získává – např. stanu-li se rodičem, zaměstnancem nebo vojákem. Občas se definice tohoto pojmu zkracuje na pouhé znovuuvedení resp. znovuzakotvení do společnosti. Často tuto resocializaci řeší psychologové např. s vězni umístěnými ve výstupních odděleních, kteří se připravují na návrat zpět společnosti (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Resocializace>).

„Resocializace je strukturovaný, široce pojatý a velmi cílevědomě realizovaný proces celkové obnovy (rekonstrukce) kriminální infekcí narušené, rozvrácené a dysfunkční socializace“ (Černíková, 2002, s. 101).

V podmínkách vězeňské služby je resocializace aplikována pomocí programů zacházení. Je to příprava osob ve výkonu trestu na samostatný život po propuštění na svobodu. Jelikož je život ve vězení velmi specifický a je velmi odlišný od svobodného života mimo zdi věznice, musí se uvnitř věznice vytvořit prostředí, které bude co nejvíce poskytovat sociální a materiální podmínky pro začlenění napraveného jedince zpět do společnosti.

Resocializaci ovlivňuje také různá řada faktorů, mezi ně patří kvalita odborného personálu. Samozřejmě také dobré finanční zázemí pro provozování výchovných, vzdělávacích a zájmových aktivit. V každé věznici musí být vyhrazen dostatečný

prostor pro provozování těchto aktivit. V neposlední řadě závisí vše na přístupu samotného odsouzeného.

Metody resocializace

Ve vězeňské službě je proces resocializace aplikován takto:

- Obecnými metodami zacházení s vězněnými osobami – jsou to metody stanovené právním předpisem, prováděcími vyhláškami, interními předpisy vězeňské služby a dalšími normami, které se vztahují k zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Pomocí těchto předpisů je zajišťována kázeň, hygienické zásady, pořádek, práva a povinnosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Speciálními metodami zacházení s vězněnými osobami – tyto rozdělujeme na metody pedagogické, sociální, psychologické a psychiatrické. Tyto metody nejsou zaměřeny pouze na skupinové, ale i na individuální práce s odsouzenými.

Zatímco obecné metody zacházení s vězněnými osobami zabezpečují pouze zajištění odpovídajícího chování ve věznicích, které nesledují dosahování změn v osobnostních charakterech osob ve výkonu trestu, naopak speciální metody se snaží záměrně působit na charakterové složky osoby ve výkonu trestu a sledují změny v charakterových složkách těchto osob.

Cíl resocializace

„Cílem resocializačních snah je navázat a znovu spojit přerušené řetězce socializace v místech, kde došlo k narušení a pokusit se formovat či modelovat budoucí život odsouzeného tak, aby jeho opětovné začlenění do společnosti bylo reálné a bezporuchové“ (Černíková, 2002, s. 101).

Procesem resocializace by mělo být dosaženo zejména těchto hlavních cílů:

- Opětovné a bezproblémové začlenění jedince do společnosti, a aby po propuštění již nepáchali trestnou činnost.
- Je třeba dosáhnout u jedince přesvědčení, že pobývat ve vězení není pro jeho osobu v návaznosti na budoucí život dobré.

K těmto cílům lze dojít pouze s nástroji odborné a specifické pomoci, která bude zaměřena na řešení osobních problémů odsouzených. Odsouzení si musí osvojit sociální dovednosti a návyky pro adaptaci na život mimo vězení, tyto dovednosti a návyky se zdokonalují formou sociálně-psychologického výcviku v rámci skupinových terapií.

Dalším způsobem, jak lze dojít zdárně k cílům resocializace, je vzdělávání, které zahrnuje vlastní profesní přípravu, odborný výcvik a zdokonalování se v činnostech, které se dají využít v civilním životě. Po propuštění by mělo dojít k celkovému zlepšení či změně předešlého způsobu života.

2.1 Programy zacházení

Aby trest odnětí svobody plnil svůj úkol a mohl by být označen za efektivní, musí splňovat řadu podmínek a předpokladů, které jsou obsaženy v širokém výchovném působení na odsouzeného a které jsou zahrnuty v programech zacházení (Černíková, 2002, s. 100).

„Pojem zacházení se dá definovat jako soubor aktivit vězeňských pracovníků aplikovaný s cílem motivovat vězně k práci na sobě samém a tím pomáhat zvyšovat jeho šance na život v zákonosti po propuštění z vězení a na reintegraci do demokratické společnosti“ (Hála, 2005, s. 44–45).

Cílem programů zacházení (dříve resocializační nebo reedukační program) je sestavit takový program nebo určit takové druhy aktivit, jejichž základem bude akcent na tu či onu potřebu odsouzeného.

Po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody je každé vězněné osobě ve spolupráci psychologa, pedagoga, vychovatele, sociálního pracovníka a lékaře zpracován program zacházení.

Druhy programů zacházení (Sochůrek, 2007, s. 44–45):

- Pracovní programy – osvojení dovedností a návyků.
- Vzdělávací programy a aktivity – dokončení školní docházky, vyučení v oboru, studium na střední nebo vysoké škole.
- Volnočasové aktivity – rozvoj kulturních, sportovních, jazykových a rukodělných zájmů a zálib.
- Terapeutické programy – speciální výchovné postupy – získávání sociálních dovedností prospěšných pro další život na svobodě.
- Programy a aktivity vedoucí k výcviku ve zvládnání konfliktních situací a tréninky zvládnání agrese (sociálně psychologický výcvik).
- Sociálně právní poradenství jako vhodný způsob řešení sociálních problémů.
- Extramurální programy – vycházky, přerušování výkonu trestu.
- Obecné metody – stanovené zákonem, předpisy a jinými normami, které upravují kázeň a pořádek, hygienu, práva a povinnosti atd.
- Speciální programy a aktivity – pedagogické, psychologické a terapeutické metody zaměřené na individuální a skupinovou práci s odsouzenými.

Programy zacházení jsou určeny každému odsouzenému a zohledňují délku trestu odnětí svobody, osobnostní profil a charakter trestné činnosti. „Pokud si odsouzený nezvolí některou z navržených alternativ programu zacházení, zúčastní se minimálního programu stanoveného vnitřním řádem. Jeho základ tvoří pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného“ (Vyhláška MS 345/1999 Sb., §37), což ve většině případů znamená pracovní náplň na vnitřním provozu věznice. Plnit program zacházení, je povinností každého odsouzeného.

„Práce vězňů se považuje za výchovný prvek a musí být smysluplná a má mít takovou povahu, aby udržovala nebo zvyšovala schopnost vězně si po propuštění vlastní práci vydělat na živobytí“ (Mezník, 1995, s. 27).

2.2 Vzdělávání ve výkonu trestu

Formami, způsoby, metodami a zvláštnostmi výchovného a vzdělávacího působení na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody se zabývá penitenciární pedagogika. Obecným cílem penitenciární pedagogiky je výchova člověka v souladu se zásadami obecné pedagogiky, která je však omezena zejména délkou trestu odnětí svobody. Proto nelze obecné cíle pedagogiky v plném rozsahu v podmínkách věznice realizovat (Sochůrek, 2007, s. 40).

Od nepaměti se příkládá vzdělání, gramotnosti, zásadní význam pro nápravu vězňů. Vycházelo se z empirických zkušeností potvrzené četnými kriminologickými výzkumy, které zjišťovaly velice nízkou úroveň vzdělanosti odsouzených; řada z nich neměla ukončené základní vzdělání či byly absolventy zvláštních škol (pozn. dnes praktických škol). Proto jsou vzdělávací programy již tradiční metodou reedukace a resocializace odsouzených.

Nejvýznamnější úlohu vzdělávání ve vězeňství ve vztahu k prevenci kriminality a k bezprostřednímu zacházení s vězni zdůrazňoval i František Josef Řezáč (1819–1879), který byl jednou z nejvýznamnějších osobností českého vězeňství a školství. Byl to ústřední reformátor vězeňství v českých zemích v 19. století.

V současné době se již nepotýkáme s takovým množstvím negramotných jedinců, a proto základní vzdělávání pozbývá smysluplnost. Může se organizovat převážně pro cizince, kteří vykonávají trest na našem území. V posledních letech se proto klade důraz na vzdělávání v pracovních oborech s možností rekvalifikace či kvalifikace v řemeslech, či administrativně technických profesích. Proto se v řadě evropských zemí organizují ve vězení kurzy pro práci s počítači, vedení účetnictví, vedení administrativy nebo na druhé straně výuční kurzy v oboru zedník, malíř, natěrač, klempíř, truhlář apod. Vychází se přitom z ověřeného předpokladu, že pracovní kvalifikace, schopnost a možnost uplatnit se kvalifikovaně na trhu práce v kvalifikované profesi je výrazným faktorem eliminujícím případnou recidivu (Sochůrek, 2007, s. 47).

Vysoký status připisují vzdělávání ve vězeňských zařízeních i **Evropská vězeňská pravidla (2006)**. Ta požadují:

- Každý vězeňský ústav musí usilovat o to, aby všichni vězni měli přístup ke vzdělávacím programům, které budou co možná nejkomplexnější a budou uspokojovat jejich individuální potřeby a brát v potaz jejich ambice.
- Je nutno prioritně připravit programy pro vězně, kteří jsou negramotní nebo neumějí počítat a pro vězně, kteří nemají základní nebo odborné vzdělání.
- Zvláštní pozornost je nutno věnovat vzdělávání mladých vězňů a vězňů se speciálními potřebami.
- Výchovu a vzdělávání je třeba pokládat za součást vězeňského režimu, přičemž vzdělávání by mělo požívat tentýž status jako pracovní činnost, vězni však nesmí být finančně či jinak znevýhodněni za svou účast na vzdělávacích programech.
- Každý vězeňský ústav musí dát vězňům k dispozici knihovnu, která bude dostatečně vybavena širokým spektrem rekreačních i vzdělávacích zdrojů, knih a jiných médií.
- Všude, kde je to možné, je třeba zajišťovat činnost vězeňské knihovny ve spolupráci s veřejnými knihovnami.
- Výchova vězňů by v rámci možností měla být:
 - a) integrována do veřejného výchovně vzdělávacího systému dané země, aby vězni po propuštění mohli bez potíží pokračovat ve svém vzdělávání a odborném výcviku,
 - b) zajišťována pod záštitou externích výchovně vzdělávacích institucí.

„Vzdělávacími aktivitami programu zacházení se rozumí (Vyhláška MS 345/1999 Sb., §36, odst. 4):

- vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm,
- vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu),
- vzdělávání v korespondenčních kursech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky“.

„Vzdělávání odsouzených je součástí programu zacházení s odsouzenými. Vzdělávání zajišťují zpravidla odloučená pracoviště středního odborného učiliště.

Ve věznicích, v nichž nejsou zřízena odloučená pracoviště středního odborného učiliště, zajišťuje vzdělávání odsouzených oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu). Při zabezpečování povinné školní docházky mladistvých odsouzených spolupracují orgány vězeňské služby s příslušnými školami a orgány státní správy a samosprávy ve školství. Z dokladů o vzdělávání odsouzených nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu trestu. Odsouzení, kteří nedokončí studium v době výkonu trestu, mají právo studium dokončit v příslušné škole. Odsouzeným, vykonávajícím trest ve věznici s dohledem, s dozorem nebo věznici pro mladistvé, může ředitel věznice povolit volný pohyb mimo věznici k docházce do školy. Odsouzeným zařazeným do některé z forem vzdělávání, věznice vytvářejí vhodné podmínky pro studium, a to jak prostorové, tak organizační“ (Vyhláška MS 345/1999 Sb., § 46).

Mladistvému, který má plnit povinnou školní docházku, věznice zabezpečí její plnění vyučováním místo výkonu práce. Pro mladistvého je účast na stanovené formě vzdělávání a dalších určených aktivitách programu zacházení povinná; po dobu výuky se mladistvý nezařazuje do práce a jeho vzdělávání se uskutečňuje formou denního studia (zákon č. 169/1999, §61).

2.3 Typy vzdělávání

Jelikož nelze vzdělávání osob ve výkonu trestu zajistit pouze za pomoci vězeňského personálu, je nutno spolupracovat s institucemi mimo vězeňskou službu. Současně je nutné řešit podmínky pro vzdělávání vězňených osob tak, aby měli k tomuto zabezpečeny optimální podmínky. Ty však nejsou ve všech věznicích stejné, neboť se jednotlivá zařízení od sebe liší stavebně – technickými, personálními a hygienickými podmínkami. Z toho důvodu jsou vytipovány jednotlivé věznice, ve kterých se odsouzení mohou vzdělávat (Pechar, 2009).

Každá věznice nabízí výběr z nějakého kurzu nebo zájmového kroužku, a pokud má zřízeno školské vzdělávací středisko nabízí výběr i z nějakého učebního oboru. V některých věznicích se mimo středoškolského vzdělávání ve spolupráci s civilními školami realizují maturitní studijní obory. V Brně se ve spolupráci s Masarykovou univerzitou realizuje i vysokoškolské vzdělávání.

Vězeňská služba s ohledem na výše uvedené skutečnosti poskytuje osobám ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody možnost vzdělávat se v pěti základních typech (Pechar, 2009).

Formy vzdělávání:

- Doplnění základního vzdělání.
- Odborný kurz.
- Učební obor.
- Maturitní studium.
- Vysokoškolské studium.

Doplnění základního vzdělání

Probíhá dvěma způsoby. V prvním případě jde o výuku zabezpečenou středním odborným učilištěm, tato výuka má charakter rozšíření znalostí na úrovni prvního nebo druhého stupně základní školy. Po absolvování žák získá doklad o absolvování kurzu zaměřeného na rozšíření znalostí v rozsahu základní školy.

Ve druhém případě se jedná o dokončení základní školy. Toto provádí základní škola příslušná k regionu, kde se nachází věznice. Pokud nastoupí do výkonu trestu osoba, která nemá dokončenou základní školní docházku, je vězeňská služba povinna ze zákona toto dokončení zabezpečit.

Kurzy

Kurzy se dělí na akreditované a neakreditované. Akreditované kurzy znamenají, že jsou schváleny určitým úřadem či institucí. Po vykonání akreditovaného kurzu obdrží jeho účastník doklad o vykonání rekvalifikačního kurzu, který je potvrzen institucí vztahující se k danému oboru (např. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, atd.). U neakreditovaného kurzu obdrží jeho účastník potvrzení o absolvování kurzu. Absolvent takového

krátkodobého kurzu je po teoretické a praktické stránce připraven vykonávat daném oboru základní práce.

Rekvalifikační kurzy existují i ve věznicích, kde nejsou školská vzdělávací střediska zřízena. Většinou je pořádá věznice ve spolupráci s civilním zařízením, občanským sdružením či s neziskovou organizací nacházející se v místě věznice. Vzdělávání ve věznicích, kde nejsou školská vzdělávací střediska zřízena, organizuje vedoucí oddělení výkonu trestu nebo jím pověřený pracovník. Úroveň těchto kurzů je různá a je ovlivněna řadou faktorů, nejpodstatnější jsou finanční prostředky a prostorové možnosti. Nejvíce převažují kurzy z oblasti odborných prací a také kurzy výuky cizích jazyků.

Nabídka kurzů ve věznicích, kde není zřízeno školské vzdělávací středisko, se každoročně mění, především záleží na finančních prostředcích a schopnostech vězeňského personálu. Níže pro bližší představu a seznámení uvádím pouze některé, které v současnosti probíhají ve věznicích a mají určitou tradici.

Ve Věznici Znojmo již od roku 1994 probíhá „kuchařský kurz“, který absolvují nejen odsouzení ze Znojma, ale i pečlivě vybraní odsouzení z jiných věznic. Tito jsou po dobu kurzu přeřazeni do Věznice Znojmo. Po absolvování kurzu jsou odsouzení schopni vykonávat pracovní činnost kuchař a to jak pro potřeby Věznice Znojmo, tak i v jiných věznicích, dle jejich vlastních požadavků (www.vscr.cz/veznice-znojmo-98/, 2010).

Ve Vazební věznici Praha – Ruzyně realizuje Sdružení pro probaci a mediaci v justici od počátku roku 2009 kurz právního minima zaměřený na řešení zadluženosti a finanční gramotnost pro klienty ve výkonu trestu odnětí svobody. Snaha tohoto sdružení je v úspěšné integraci znevýhodněných osob zpět do společnosti a jejich návratu na trh práce. Podle dosavadních zkušeností tohoto občanského sdružení je zadluženost odsouzených jednou z hlavních překážek úspěšné resocializace. Cílem je prostřednictvím šestihodinového kurzu, jeho jednotlivých témat a praktických cvičení, poradit odsouzeným s možnostmi řešení jejich situace, pokud jsou zadlužení a zároveň klientům dát základní informace z oblasti finanční gramotnosti, aby byli schopni se v budoucnu podobných rizik vyvarovat (www.spj.cz/index.php?page=74).

Středoškolské vzdělávání

Středoškolské vzdělávání se v podmínkách vězeňské služby uskutečňuje prostřednictvím středního odborného učiliště, které zřizuje v několika věznicích své školské vzdělávací středisko. Zde se uskutečňují vzdělávací programy, kde si mohou vězněné osoby doplnit chybějící vzdělání, získat výuční list. Této problematice se podrobně zabývám ve třetí kapitole této práce. V této chvíli uvedu pouze aktivitu Věznice Vinařice, kde působí soukromé střední odborné učiliště.

Mimo působnost středního odborného učiliště, funguje již od roku 2007 ve Věznici Vinařice soukromé střední odborné učiliště. Toto soukromé učiliště je zapojeno do projektu „UNIV 2 – KRAJE“, což je individuální národní projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, jehož řešitelem je Národní ústav odborného vzdělávání a je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky. Oficiální název tohoto projektu je „proměna středních škol v centra celoživotního učení“ (www.msmt.cz/uploads/soubory/ESF/IPn/dalsi_vzdelavani/UNIV_2_KRAJE.pdf, 2010). Obecným cílem tohoto projektu je proměna středních škol z institucí poskytujících počáteční vzdělávání v centra naplňující koncept celoživotního vzdělávání“ (www.nuov.cz/univ2k, 2010). Odsouzení se v tomto učilišti mohou v letošním roce zúčastnit pilotního kurzu celoživotního vzdělávání, který proběhne jako dvouměsíční prázdninový kurz o délce 168 hodin, sestávající ze třech modulů. V prvním modulu se bude vyučovat „jednoduchá obsluha hostů, vaření“, ve druhém modulu „jak založit firmu, účetnictví“ a ve třetím modulu „trenér sportovních her“. Absolvent získá dílčí kvalifikaci a osvědčení v souladu se zákonem č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Na tomto učilišti je dále možno získat výuční list v dvouletém učebním oboru „provoz společného stravování“ (Vodička, K., <http://souvin.borec.cz/WebUNIV/soubory/info.pdf>, 2010).

Vysokoškolské vzdělávání

Vysokoškolské vzdělávání ještě není tak rozšířeno jako středoškolské, největší úskalí tkívá v nutnosti, aby odsouzený byl zařazen do nižší diferenciace a tím měl možnost docházet do školy, dalším úskalím jsou peníze, které mu musí ke studiu

poskytnout rodina, jelikož ve výkonu trestu není člověk schopen si je v takové výši opatřit zaměstnáním.

„Odsouzení v rámci projektu EPLLA (Engaging of Prisoners in Life-Long Learning Activities“) si mohou zvýšit svou kvalifikaci studiem na Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Studium probíhá formou celoživotního vzdělávání, na které ve třetím ročníku navazuje kombinované studium. Nabídka pro studium platí pro všechny odsouzené, umístěné ve věznicích v ČR. Podmínkou ke studiu je:

- ukončené středoškolské vzdělání s maturitou,
- úspěšné vykonání přijímací zkoušky formou testu studijních předpokladů,
- úhrada školného (ve školním roce 2004/2005 činilo školné 15.000 – 18.000,- Kč za 1 semestr v závislosti od studovaného oboru),
- umístění pro výkon trestu ve Vazební věznici v Brně.

Celý projekt studia odsouzených na vysokých školách si klade za cíl zmírnit izolaci, v níž se vězni často nacházejí a posílit součinnost mezi vězeňskými strukturami a institucemi, tedy vytvořit přímé spojení mezi společnostmi a vězněm.

Ekonomicko-správní fakulta v Brně vznikla v roce 1991 jako šestá z fakult Masarykovy univerzity. Nabízí v rámci programu celoživotního vzdělávání studium odsouzených v oboru:

- management,
- bankovníctví,
- veřejná ekonomika a správa,
- regionální rozvoj a správa,
- regionální rozvoj a cestovní ruch.

Na školní rok 2004/2005 podalo ke studiu přihlášku celkem 6 odsouzených (z toho 1 žena) z věznic Kuřim, Opava, Brno a Karviná. Úspěšně zvládlo přijímací řízení 5 odsouzených, z toho jeden byl již z výkonu trestu odnětí svobody propuštěn a ve studiu pokračuje na svobodě. Konzultace v jednotlivých předmětech probíhají na půdě Vazební věznice v Brně a také formou zabezpečené intranetové linky. Vazební věznice v Brně v rámci „Dohody o spolupráci“ s ekonomicko-správní fakultou zajišťuje

koordinaci výuky a vstup lektorů, vybuodovala také studovnu s počítačem pro odsouzené. Provoz intranetové linky si hradí odsouzení z vlastních finančních zdrojů.

Vězeňská služba podporuje aktivity, které vedou ke zvyšování kvalifikace vězňených osob v průběhu výkonu trestu odnětí svobody a také aktivity, které podporují návyky se vzdělávat, schopnosti samostatně pracovat a řešit profesní problémy při využití moderních informačních technologií. To vše totiž rozšiřuje možnosti uplatnění odsouzených na trhu práce po vykonání trestu“ (www.vscr.cz/veznice-brno-20/, 2010).

Tabulka uvedená v informaci o stavu vysokoškolského vzdělávání ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno.

školní rok	počet přihlášených	počet přijatých (z toho žen)		úspěšnost studia	podmíněné propuštění	celkový počet studujících v daném šk. Roce
2004/05	6	3 (1)		3 titul Bc (září 2007), 1 pokračuje ve studiu	všichni	3
		dozor	ostraha			
			3			
2005/06	12	4		2 po PP přerušili studium, 2 pokračují (1 po PP je ve 3. ročníku - 1 titul Bc (říjen 2008) a pokračuje ve VVaÚpVZD Brno ve studiu)	3 PP	6
		dozor	ostraha			
		1	3			
2006/07	17	4		3 PP (1 ukončil studium po 2. ročníku - ukončené ČŽV, 2 po PP se neohlásili ESF), 1 titul Bc (říjen 2009)	3 PP	9
		dozor	ostraha			
		2	2			
2007/08	27	6		1 po PP přerušil studium, 1 po PP pokračuje ve studiu, 1 měl problém s placením - přerušil studium a byl eskortován do své původní věznice	3 PP	9
		dozor	ostraha			
		1	5			
2008/09	11	6 (1)		Od října 2008 bylo dle vyhlášky 345/199 § 46/4 odsouzenému v dozoru umožněno doktorantské studium na provozně ek. Fakultě Mendelovy zemědělské a lesnické univerzitě v Brně, kam dochází na konzultace a zkoušky		15 + 1
		dozor	ostraha			
		1	5			
2009/10	29	7		Od října 2008 bylo dle vyhlášky 345/199 § 46/4 odsouzenému v dozoru umožněno doktorantské studium na provozně ek. Fakultě Mendelovy zemědělské a lesnické univerzitě v Brně, kam dochází na konzultace a zkoušky		17 + 1
		dozor	ostraha			
		2	5			

(Hospodka, M., *Vysokoškolské vzdělávání odsouzených - informace*, č.j. VS 15/107/2010 – 50/všeob/300 Praha: GRVŠČR 2010)

2.4 Dílčí závěr

S pohledu reformátorů vězeňství má vzdělávání největší význam v procesu resocializace. Tato neodmyslitelná součást výkonu vězeňství má již v naší republice zakotvenou tradici a doufejme, že se v příštích letech bude tento proces nejen vyvíjet a zdokonalovat, ale dokáže se rozšířit i do všech zemí světa, ve kterých je v současné době ještě na začátku svého rozvoje. V oblasti mezinárodní spolupráce se již nyní mnoho hovoří o vzdělávání ve vězeňských zařízeních, tato skutečnost je dobrým signálem rozvíjejícího se vzdělávání vězňů po celém světě.

3. Střední odborné učiliště vězeňské služby

V této druhé kapitole přiblížím střední odborné učiliště vězeňské služby, a stejně jako v první kapitole popíši něco o vzniku a historii, čím se zabývá, co jsou jeho úkoly a jak se člení.

3.1 Vznik a historie středního odborného učiliště

Střední odborné učiliště bylo zřízeno nařízením ministra spravedlnosti č. 1/2007 dne 30. 1. 2007, kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Zřizovatelem je tedy Ministerstvo spravedlnosti ČR. To však neznamená, že by vzniklo až v roce 2007. Střední odborné učiliště má mnohem delší historii.

Vzdělávání vězňů má v České republice dlouhodobou tradici. V druhé polovině 20. století probíhalo především ve spolupráci s civilními školami, zejména v oblasti základního a učňovského školství. Velkým mezníkem se poté stal rok 1983, kdy bylo Ministerstvem spravedlnosti ČR zřízeno „Střední odborné učiliště, Učiliště a Odborné učiliště“, které je zařazeno do sítě škol Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Z toho vyplývá důležitý moment: z vysvědčení vydaných žákům učiliště není zřejmé, že je získali ve výkonu trestu (časopis *České vězeňství*, č. 6, 2004, s. 15), což nese obrovskou výhodu a osoba, která získá určitý stupeň vzdělání za svého pobytu ve vězení, se nemusí obávat nějaké diskriminace ze strany zaměstnavatele.

Odsouzenému propuštěnému na svobodu dává toto profesní vzdělání velkou šanci na uplatnění se na trhu práce. Jelikož před výkonem trestu potřebné vzdělání neměl, byla jeho šance najít si zaměstnání mnohem nižší. Žijeme v období tržní ekonomiky a s tím jsou spojena určitá rizika nezaměstnanosti, především i to, že poptávka po pracovních místech značně převyšuje jejich nabídku.

3.2 Charakteristika, cíle a členění středního odborného učiliště

Střední odborné učiliště je výchovně vzdělávací zařízení a organizační jednotka vězeňské služby s celorepublikovou působností, poskytující osobám ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody

- přípravu pro výkon povolání a odborných činností v učebních a studijních oborech,
- doplnění základního vzdělání v kurzech pro získání základního vzdělání,
- doplnění nebo rozšíření kvalifikace ve vzdělávacích kurzech.

Střední odborné učiliště je organizační jednotkou vězeňské služby. Jeho ředitelství sídlí na generálním ředitelství v Praze, odtud metodicky a kontrolně řídí všechna školská vzdělávací střediska. V současné době je pod něj organizačně začleněno sedm školských vzdělávacích středisek.

Školská vzdělávací střediska

Název střediska	Adresa
ŠVS Heřmanice	Věznice Heřmanice, Orlovská 35/670, Ostrava 13, 701 28
ŠVS Pardubice	Husova 194, Pardubice, 530 44
ŠVS Plzeň	Klatovská 202, Plzeň, 306 35
ŠVS Rýnovice	Belgická 11, Rýnovice, 466 01
ŠVS Světlá nad Sázavou	Rozkoš 990, Světlá nad Sázavou, 582 91
ŠVS Valdice	Náměstí Míru 55, Valdice, 507 11
ŠVS Všehrady	Pojízdní pošta I, Všehrady, 430 01

Vzdělávání odsouzených je právně zakotveno v zákoně o výkonu trestu, který stanoví vězeňské službě vytváření podmínek pro to, aby odsouzení mohli získat a zvyšovat si svoji pracovní kvalifikaci a rozšiřovat si svoji všeobecnou informovanost (časopis *České vězeňství*, č. 6, 2004, s. 15).

Střední odborné učiliště má akreditaci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR k vyučování oborů zaměřených na vzdělávání v oblastech strojírenství, elektrotechniky, stavebnictví, výrobu konfekce, květinářství, provozu společného stravování a odborných a vzdělávacích kurzů.

Zvyšování kvalifikace odsouzených ve středním odborném učilišti (VŠČR, 2010).

Druh kvalifikace	2007		2008		2009	
	dospělí	mladiství	dospělí	mladiství	dospělí	Mladiství
získali střední vzdělání s výučním listem	94	5	87	9	83	10
studující *	212	22	355	24	295	47
zvýšili si kvalifikaci v kurzech	521	87	700	71	609	83
Celkem	827	114	1 142	104	987	140

* studující – jde o odsouzené, kteří studují v učebních oborech středního odborného učiliště

Personální zajištění činnosti středního odborného učiliště

Systemizace pracovních míst středního odborného učiliště je generálním ředitelstvím stanovena na 61 pracovníků (včetně jeho ředitelství). Všichni jsou občanskými zaměstnanci vězeňské služby. Z uvedeného počtu zaměstnanců je 59 pedagogických pracovníků a pouze 2 administrativní: materiálový účetní (1), ekonom – účetní a personalista (1), (zdroj ředitelství středního odborného učiliště).

Místo výkonu práce	Pedagogických prac.	Nepedagogických prac.	Celkem
Ředitelství SOU	2 *	2	4
ŠVS Heřmanice	5	0	5
ŠVS Pardubice	5	0	5
ŠVS Plzeň	8	0	8
ŠVS Rýnovice	8	0	8
ŠVS Světlá n/ S.	5	0	5
ŠVS Valdice	6	0	6
ŠVS Všehrady	20	0	20
Celkem	59	2	61

* Ředitel a zástupce ředitele středního odborného učiliště

3.3 Jednotlivá školská vzdělávací střediska

V této kapitole se konkrétně zabývám jednotlivými školskými vzdělávacími středisky (dále jen „ŠVS“) a seznamuji vás s nabízenými učitelskými obory, kurzy či zájmovými kroužky. Seznam nabízených vzdělávacích aktivit je dostupný na internetových stránkách vězeňské služby www.vscr.cz, dále pak na záložkách jednotlivých věznic.

ŠVS Heřmanice

ŠVS Heřmanice nahradilo ŠVS Opava z důvodu vzniku detenčního ústavu ve Věznici Opava. Do podzimu roku 2009 probíhaly v prostorách věznice, které jsou přiděleny ŠVS jako učební prostory, stavební úpravy a nyní je již vše připraveno k zahájení prvních učebních oborů a kurzů. V současnosti probíhají v ŠVS Heřmanice dva neakreditované kurzy. Ostatní výuka v tomto ŠVS bude zahájena až v příštím školním roce. Absolventi najdou uplatnění ve výrobní zóně věznice, kde budou přednostně zařazováni do práce v případě potřeby.

Neakreditované kurzy:

- „Dělník v elektrotechnice“
- „Zámečnické práce“

ŠVS Pardubice

Tato věznice byla dříve určena pro výkon trestu odsouzených žen, v současnosti jsou zde umístěni odsouzení s tělesnými nebo zdravotními komplikacemi. Proto se složení učebního oboru nemuselo vzhledem k jeho zaměření měnit. ŠVS Pardubice nabízí jeden učební obor, devět kurzů a jeden zájmový kroužek pro muže zařazené do typu věznice B, C. Absolventi tohoto učebního oboru jsou přímo ve věznici zaměstnáni, pracují na výrobě výstrojních součástí pro odsouzené.

Učební obor:

- „Výroba konfekce – dělník v konfekci“ v délce studia dva roky, kombinovaný typ studia, absolvent získá výuční list.

Neakreditované kurzy:

- „Kurz výroby konfekce“
- „Kurz společného stravování“
- „Kurz základů výpočetní techniky“
- „Kurz malířských a natěračských prací“
- „Kurz základní školy“
- „Kurz anglického jazyka“

ŠVS Plzeň

ŠVS Plzeň nabízí dva učební obory, sedm kurzů a čtyři zájmové kroužky pro muže zařazené do typu věznice C.

Učební obory:

- „Strojírenská výroba“ v délce studia dva roky, forma studia „večerní“
- „Zámečnick“ v délce studia tři roky, forma studia „dálková“

Neakreditované kurzy:

- „Dělník v elektrotechnice“
- „Malíř – natěrač“
- „Pro doplnění základního vzdělání“ (určen pouze pro obviněné mladistvé muže a mladistvé ženy)
- „Německého jazyka“
- „Pro pologramotné“
- „Informačních a komunikačních technologií“
- „Českého jazyka pro cizince“

Zájmové kroužky:

- „Akvaristický kroužek“
- „Čtenářský kroužek“

- „Sportovní hry“
- „Posilovna“

ŠVS Rýnovice

Historie tohoto střediska sahá až do roku 1981. V této věznici se ŠVS specializuje na strojírenské obory. Zaměření oborů bylo dáno polohou věznice, která sousedí s bývalým národním podnikem LIAZ, kde v době před rokem 1989 probíhal odborný výcvik. V současné době již má ŠVS Rýnovice k odbornému výcviku své prostory. ŠVS Rýnovice nabízí dva učební obory a deset kurzů pro muže zařazené do typu věznice B, C.

Učební obory:

- „Obrábění kovů“ v délce studia dva roky, forma studia „večerní“
- „Obráběč kovů“ v délce studia tři roky, forma studia „večerní“

Akreditované kurzy

- „Kurz základních dovedností“
- „Obsluha osobního počítače“
- „Kurz všeobecných znalostí“
- „Kurz Anglického jazyka“

Neakreditované kurzy:

- „Kurz ovládání CNC“
- „Kurz tvorby www stránek“
- „Kurz Mačkář skla“
- „Kurz ovládání programu ZONER“
- „Kurz knihař – vazač“
- „Kurz knihař – zlatíci technika“

ŠVS Světlá nad Sázavou

ŠVS v této věznici vzniklo v roce 2001, v roce 2008 se stalo externím pracovištěm středního odborného učiliště. ŠVS Světlá nad Sázavou nabízí stejně jako

ŠVS Pardubice učební obor „Výroba konfekce“ s rozdílem, že zde je určen pro ženy a mladistvé ženy zařazené do typu věznice B, C a forma studia je „denní“. Dále nabízí sedm neakreditovaných kurzů a ve spolupráci se střední školou SČMSD v Humpolci dálkové čtyřleté maturitní studium.

Neakreditované kurzy:

- „Kurz základní školy“
- „Kurz Praktická rodinná škola“
- „Záuční kurz výroby konfekce“
- „Základy práce s PC“
- „Kurz základy kuchařských prací“
- „Kurz tvůrčího psaní“
- „Základy gramotnosti“

ŠVS Valdice

ŠVS Valdice bylo zřízeno již 1. 4. 1983, kdy se začalo s budováním dílen a učeben. Ve školním roce 1983 – 84 se započal první učební obor „strojírenská výroba“. V té době patřilo ŠVS Valdice pod střední odborné učiliště strojní v Jičíně, v roce 1984 byl zařazen pod střední odborné učiliště vězeňské služby. ŠVS Valdice nabízí dva učební obory stejně jako ŠVS Rýnovice a ve spolupráci s civilní školou jeden studijní obor, který bude ukončen maturitou. Vše je určeno pro muže zařazené do typu věznice C, D. Dále nabízí jedenáct kurzů a čtyři zájmové kroužky.

Učební obory:

- „Obrábění kovů“ v délce studia dva roky, forma studia „večerní“
- „Obráběč kovů“ v délce studia tři roky, forma studia „dálková“

Studijní obor:

- „Ekonomika a podnikání“ v délce studia čtyři roky, formou „distančního studia“

Akreditované kurzy

- „Kurz Svářeč (elektrika)“
- „Kurz Svářeč (plyn)“

- „Kurz Svářeč (CO)“
- „Kurz pro doplnění vzdělání poskytovaného ZŠ“

Neakreditované kurzy:

- „Kurz Anglický jazyk“
- „Kurz Základy výpočetní techniky“
- „Kurz MS-Office Excel“
- „Kurz Zoner Callisto“
- „Kurz Malíř-natěrač“
- „Kurz Knihař“
- „Kurz Základy HTML“

Zájmové kroužky:

- „Kroužek šipek“
- „Kroužek stolního tenisu“
- „Kroužek minikopané“
- „Kroužek nohejbalu“

ŠVS Všehrdy

ŠVS Všehrdy nabízí jako jediné ze vzdělávacích středisek sedm učebních oborů, v délce studia dva roky a s denní formou studia. Po absolvování získává student výuční list. Tato skutečnost je zapříčiněná tím, že se v této věznici umísťují především mladiství odsouzení. ŠVS Všehrdy je největší vzdělávací středisko, tento fakt umocňuje i níže vyjmenovaný výčet kurzů a zájmových kroužků. Zajímavostí tohoto střediska je, že odsouzení zařazení do vzdělávání jsou plně separováni od odsouzených umístěných v této věznici, tento styl ubytování v prostorách určených současně k výuce připomíná civilní zařízení internátního typu.

Učební obory:

- „Stavební výroba“
- „Sadovnické a květinářské práce“
- „Malířské a natěračské práce“

- „Provoz společného stravování“
- „Strojírenská výroba“
- „Zpracování dřeva“
- „Elektrotechnická výroba“

Akreditované kurzy:

- „Stavební výroba“
- „Sadovník-květinář“
- „Strojírenská výroba“
- „Zpracování dřeva“
- „Kovářský kurz“

Neakreditované kurzy:

- „Kurz výroby rozvaděčů“
- „Kurz elektroinstalačních prací“
- „Kurz malířských a natěračských prací“
- „Tepelné zpracování kovů“
- „Kurz techniky administrativní práce“
- „Hudebně dramatický kurz“
- „Keramický kurz“
- „Kurz reprografických technik“
- „Práce na PC“
- „Přípravný kurz (nultý ročník) – EV, ZD, MNP,SV“

Zájmové kroužky:

- „Elektrotechnický kroužek“
- „Kroužek železničního modelářství“
- „Kroužek dřevoobráběcí“
- „Zahradnický kroužek“

3.4 Dílčí závěr

Cílem každého ŠVS je připravit odsouzené pomocí studia na bezproblémové zařazení zpět do společnosti. Jednou z nejdůležitějších věcí je mít vzdělání, díky kterému si člověk po „odpykání“ trestu dokáže najít snadněji práci. Pokud není v dané věznici ŠVS zřízeno, je i zde nabízeno nepřehledné množství kurzů či vzdělávacích aktivit, které napomohou resocializaci a napomohou snadnějšímu uplatnění na pracovním trhu po propuštění.

4. Výzkum úrovně poskytovaného vzdělání

4.1 Cíl výzkumu

Cílem provedeného šetření je zjistit, zda je systém vzdělávání vězňených osob nastaven takovým způsobem, že dokáže efektivně naplnit princip resocializace. Dále bylo cílem zhodnotit a porovnat odpovědi jednotlivých vedoucích ŠVS, na základě tohoto zjištění doporučit možné varianty směřující ke zlepšení.

4.2 Použité metody

Mnou zvolená metoda sestavuje postup, který v oblasti vzdělávání vězňených osob vede k výše uvedenému cíli průzkumu.

Pro naplnění tohoto cíle průzkumu jsem zvolil kvalitativní metodu, a to strukturovaný rozhovor. Tento rozhovor jsem cíleně vedl s vedoucími jednotlivých ŠVS. Prostřednictvím předem zvolených dvanácti otázek zjišťuji na základě odpovědí respondentů dílčí poznatky směřující ke zhodnocení systému vzdělávání. Součástí každé položené otázky byl rovněž kladen dotaz, zda je otázka položena srozumitelně, tak, aby byly vyloučeny komplikace, které by mohly nastat v případě nepochopení otázky. Toto vše by mohlo přinést možné zkreslení odpovědí.

Z příloženého vzoru strukturovaného rozhovoru, který je přílohou č. 4 této bakalářské práce, je patrné, že se jedná o standardizovaný rozhovor, v němž jsou předem znázorněny neměnné otázky s jasnou formulací. Výsledky z tohoto šetření jsou poté poměrně dobře srovnatelné.

Odpovědi jednotlivých respondentů byly v průběhu rozhovoru zaznamenávány, aby bylo možno provést jejich zhodnocení a porovnání.

Každý okruh otázek je shrnut vyhodnocením, kde je podrobně popsáno o čem odpovědi respondentů vypovídají. Tato vyhodnocení budou použita při vypracování návrhů a doporučení výzkumné zprávy, tzv. empirické stati.

4.3 Popis výběrového vzorku

Šetření se zúčastnilo šest vedoucích ŠVS. Jednalo se o vedoucí těchto ŠVS: Heřmanice, Pardubice, Plzeň, Světlá nad Sázavou, Valdice a Všehrady. Vedoucího ŠVS Rýnovice se nepodařilo kontaktovat. Vedoucí jednotlivých ŠVS jsou dlouholetí odborníci v dané problematice, jejich působení nejen ve vězeňství, ale přímo ve spojitosti se vzděláváním ve vězeňství je pro účely tohoto výzkumu více než dostačující. Jejich odpovědi z dané oblasti se proto dají považovat za fundované.

5. Vyhodnocení provedeného šetření

5.1 Analýza získaných odpovědí

Otázka č. 1: Jaký je Váš názor na systém vzdělávání odsouzených ve VS ČR?

Odpověď vedoucího ŠVS:

Heřmanice – „Myslím si, že systém vzdělávání odsouzených ve VS ČR je v mezinárodním měřítku srovnatelný se vzděláváním odsouzených jako v jiných vyspělých evropských zemích“.

Pardubice – „Má veliký přínos pro odsouzené, kteří nemají vypěstované sociální návyky a zázemí, které by je ve vzdělání v civilním životě podporovalo“.

Plzeň – „Stejně jako jinde v Evropě – má význam“.

Světlá nad Sázavou – „Možnosti vzdělávání odsouzených jsou dány zákony, a systém vzdělávání odsouzených odpovídá tomu, co poskytuje rámec právního řádu“.

Valdice – „Kladný“.

Všehrady – „Vzdělávání ve vězeňském prostředí má svá specifika, která jsou na jedné straně vymezena předpisy pro výkon trestu odnětí svobody (zákon o výkonu trestu odnětí svobody, řád výkonu trestu odnětí svobody atd.), které určují především určité omezující podmínky pro proces vzdělávání, a na straně druhé jsou to dokumenty, které obsahují doporučení, že každému jedinci musí být umožněno pokračovat ve vzdělávání během celého života. Myšlenka celoživotního vzdělávání je základním kamenem společnosti, která se učí. Tato doporučení se týkají pochopitelně i takového období lidského života, které člověk stráví ve výkonu trestu odnětí svobody. Vzdělávání ve vězeňském systému pak představuje širokou škálu aktivit, od výuky negramotných až po vysokoškolské studium“.

Vyhodnocení: Dle předpokladů je vzdělávání odsouzených přínosem nejen pro ně samotné, ale i pro celou společnost. Má pozitivní vliv na odsouzené, příznivě zamezuje jejich další recidivě. Ze zkušeností je srovnatelné se vzděláváním v jiných vyspělých evropských státech. Proces vzdělávání ve věznicích je vymezen právními předpisy, což představuje určité omezující podmínky, avšak na druhou stranu je tento proces vzdělávání využit k nejefektivnější resocializaci jedince.

Otázka č. 2: Myslíte si, že je možnost vzdělávání odsouzených a obviněných prospěšná? Pokud ano, proč?

Odpověď vedoucího ŠVS:

Heřmanice – *„Kromě toho, že odsouzení mají možnost využít nabytou kvalifikaci po propuštění z VTOS, zlepšit se také určitě i odborná kvalita pracovní síly vězňených osob pracujících ve věznici“.*

Pardubice – *„Uplatnění ve společnosti“.*

Plzeň – *„Ano, pro zapojení do života“.*

Světlá nad Sázavou – *„Ano. Vzdělávání není jen přijímání informací, ale i jejich využití, práce s nimi. To ale znamená také to, že je schopen takový člověk vnímat sama sebe v jiné, vyšší kvalitě, napomáhá to jeho reedukaci“.*

Valdice – *„Získání dokladu o nabytí nebo zvýšení vzdělání dává odsouzeným mnohem větší možnosti uplatnění nejen ve výkonu trestu odnětí svobody.*

Poznatky odborníků z oblasti penitenciární a postpenitenciární péče ukazují, že při reintegraci odsouzených do společnosti je limitující nízká míra motivace a iniciativy při získávání zaměstnání, absence dovedností orientovat se a dlouhodobě se udržet na trhu práce, negativní postoj k práci a absence pracovních návyků a specifických profesních vědomostí a dovedností.

Vzdělávání odsouzených bezpochyby zlepšuje podmínky pro plynulý přechod do občanského života a poskytuje potřebnou pomoc v přípravě na samostatný a společensky žádoucí způsob života. Přípravuje odsouzené na stále složitější situaci na trhu práce a další možná rizika snižující šance na úspěšnou reintegraci do společnosti.

Tím vzdělávání odsouzených významně přispívá k naplnění účelu výkonu trestu odnětí svobody“.

Všehrdy – *„Ano. Jedním z cílů vězeňské služby ČR je výchovně působit na odsouzené a připravovat je na návrat do civilního života, aby se stali plnohodnotnými členy společnosti a odstranili ze svého života páchaní trestné činnosti (resocializace a reintegrace). Pro vězně, kteří se zapojí do vzdělávacích programů, se výrazně zvyšuje možnost zapojit se po skončení výkonu trestu odnětí svobody do pracovního procesu díky rekvalifikaci nebo získání kvalifikace“.*

Vyhodnocení: V této otázce byl všemi vedoucími odsouhlasen prospěch vzdělávání vůči odsouzeným, kteří zlepšit nejen svou kvalifikaci při zaměstnávání ve věznici,

ale má přínos i po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Vzděláváním ve věznici se také naplní účel výkonu trestu odnětí svobody, tím je spojena úspěšná neintegrace do společnosti a menší pravděpodobnost páchání další trestné činnosti. Odsouzený se lépe zapojuje do občanského života.

Otázka č. 3: Myslíte si, že je výběr vzdělávacích oborů a kurzů ve vašem ŠVS dostačující?

Odpověď vedoucího ŠVS:

Heřmanice – „V současné situaci si myslím, že ano“.

Pardubice – „Výběr vzdělávacích oborů je smysluplný, obzvláště v době, kdy společnost vyžaduje spíše učňovské obory“.

Plzeň – „Je dostačující“.

Světlá nad Sázavou – „Z hlediska prostorových a personálních ano. S ohledem na počet odsouzených věznic a jejich potřeby by bylo vhodné rozšíření“.

Valdice – „Ano. Kdybych si myslel opak, tak jsem nabídku již navýšil“.

Všehrady – „Ano, vzhledem k tomu, že naše ŠVS jako jediné poskytuje možnost vyučení celkem v sedmi učebních oborech“.

Vyhodnocení: Vedoucí ŠVS si myslí, že je u nich výběr vzdělávacích oborů dostačující. Ve věznici Světlá nad Sázavou spatřují rozmanitost oborů podmíněnou prostorem a personálem. Pro porovnání níže přiblížím pomocí grafu počet personálu na počet vzdělávacích kurzů a oborů v jednotlivých ŠVS.

Otázka č. 4: Rozšířil byste druhy vzdělávání ve vašem ŠVS? Pokud ano, uveďte proč a o jaké obory nebo kurzy.

Odpověď vedoucího ŠVS:

Pardubice – „Ano. Chybějící kuchaři, pomocní kuchaři ve vězeňském systému. Obor „Společné stravování“.

Heřmanice – „Ne“

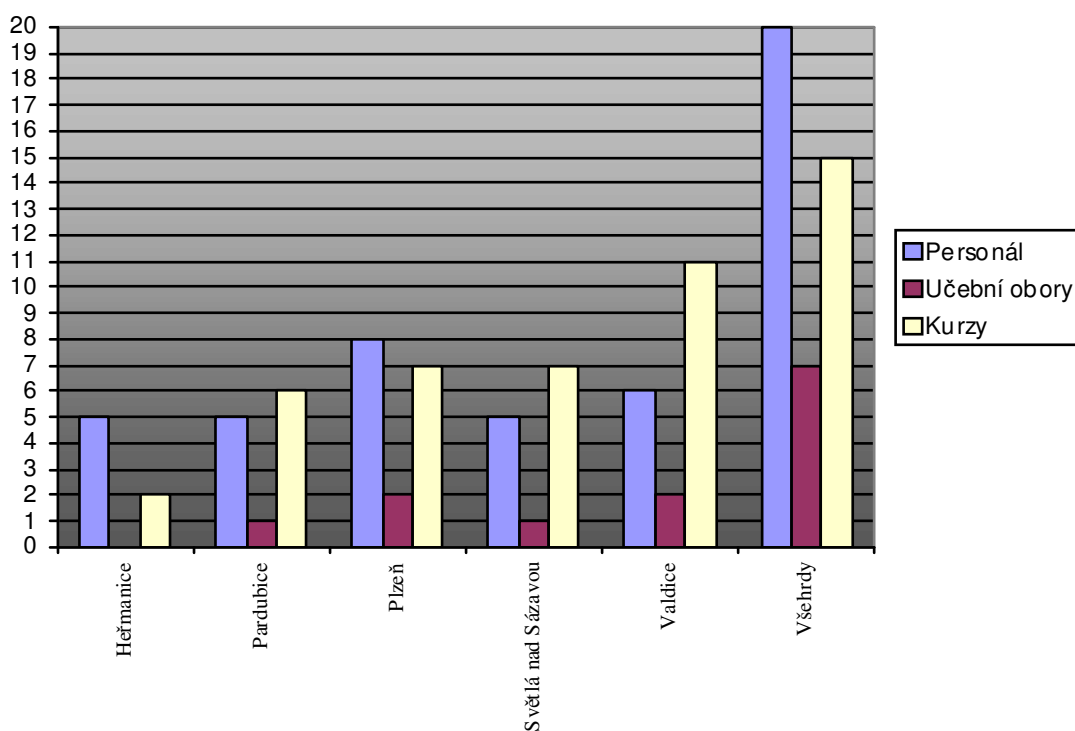
Plzeň – „Ano, chybějí ale vyučující, stávající kurz „malíř-natěrač“ bude nahrazen kurzem „zahradnické práce“ z důvodu změny pedagoga.“

Světlá nad Sázavou – „Ano, s jinou nabídkou se dá předpokládat rozšíření zájmu, tedy celkově větší počet odsouzených. Z kurzů především jazykové, z oborů kuchař, číšník, cukrář aj. (typicky ženské obory)“.

Valdice – „Ne, kdybych si myslel opak, tak jsem to již udělal“.

Všehrdy – „Ano, momentálně přichází v úvahu rozšíření o kurz „obkladač“, který by vhodně doplňoval učební obor „stavební výroba“ a zároveň by byl primárně určen pro ty, kteří vyšli ze zvláštní školy nebo ukončili povinnou školní docházku v nižším ročníku základní školy“.

Vyhodnocení: Většina vedoucích by nabídku kurzů či oboru rozšířila, i když v předešlé otázce uváděli, že je nabídka dostačující. Někteří z nich uvádí, že bude nabídka rozšířena. Pouze v jednom případě a to ve ŠVS Valdice se nepočítá s rozšířením. Níže je znázorněn graf, který porovnává počet oborů a kurzů s počtem zaměstnanců na jednotlivých ŠVS. Z uvedeného grafu je patrné, že ŠVS Valdice má při menším počtu zaměstnanců vyšší nabídku než ve ŠVS Plzeň a lze porovnat, kdo by mohl nabídku v závislosti na personálu navýšit. Na základě informací ze středního odborného učiliště musím konstatovat, že použití údaje ve smyslu rozšíření kurzů není odvislé pouze ze zájmu vězeňské služby, ale především na stavebně technických podmínkách, které jsou pro rozšiřování nabídky kurzů omezujícím faktorem.

Otázka č. 5: Myslíte si, že odsouzení v budoucnu uplatní kvalifikaci získanou ve VTOS?

Odpověď vedoucích ŠVS:

Pardubice – „Myslím si, že ano“.

Heřmanice – „Snad ano“.

Plzeň – „Někteří určitě ano“.

Světlá nad Sázavou – „Je to individuální, u některých má význam, ze kterého je regionu a pak hlavní je poptávka trhu práce“.

Valdice – „Někteří ano, někteří ne“.

Všehrady – „Část odsouzených nepochybně ano, jde hlavně o ty osoby, kteří dosahují velmi dobrých výsledků a mají o zvolený učební obor zájem“.

Vyhodnocení: Dle odpovědí vedoucích lze usuzovat, že někteří odsouzení získanou kvalifikaci uplatní, někteří ne. V této fázi bych si dovolil tvrdit, že jde o zlepšení situace uplatnění na trhu práce, protože i každé individuální uplatnění je krokem ke zlepšení. Jelikož před nástupem do výkonu trestu neměli někteří odsouzení žádné vzdělání a někteří si rozšířili možnosti absolvováním některého kurzu, zvyšuje se tím tedy kvalifikovanost žadatelů o práci z řad propuštěných z výkonu trestu.

Otázka č. 6: Máte nějaké zkušenosti nebo informace o tom, zda a kolik odsouzených využilo kvalifikaci získanou ve VTOS po propuštění? Pokud ano, uveďte prosím v jakém oboru.

Odpověď vedoucích ŠVS:

Pardubice – „Ano, v oboru „Výroba konfekce““.

Heřmanice – „Ne“ .

Plzeň – „Ano, o některých víme, že pracují v oboru „Zámečnick““.

Světlá nad Sázavou – „Ne, pokud se dostala informace, tak že studium v ŠVS usnadnilo či napomohlo v zařazení se zpět do života“.

Valdice – „Ne, (nepočítám-li za ty roky dvě tři výjimky)“.

Všehrady – „Ano, Informací sice není mnoho, ale máme dílčí poznatky o tom, že někteří odsouzení získanou kvalifikaci využilo (především ti, kteří dokončovali studium již externě po skončení pobytu ve věznici). Řádově se jedná sice o dva až čtyři žáky ve školním roce, především učebních oborů – „Zpracování dřeva, Elektrotechnická výroba, Strojírenská výroba a Provoz společného stravování““.

Vyhodnocení: Zde lze jednoduše vyjádřit, zda existují na jednotlivých ŠVS informace o uplatnění svých bývalých studentů na trhu práce. Jelikož se ale jedná o čistě náhodná zjištění nebo získání informací, nelze tato data použít pro věrohodné dokazování. Důležité je brát v úvahu i nějakou informaci o uplatnění. Jelikož vězeňská služba nemá právo získávat informace o následném uplatnění, lze tedy tuto otázku vyhodnotit pouze tvrzením že „existují poznatky o uplatnění propuštěných osob na trhu práce“. Na základě informací získaných ze středního odborného učiliště jsem zjistil, že je ročně z důvodu ztrát nebo znehodnocení vydáno přibližně 50 druhopisů výučních listů, o které si žádají osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody. Díky tomuto faktu lze přibližně stanovit počet osob, které uplatní svou odbornou kvalifikaci získanou ve vězení.

Otázka č. 7: Máte informace nebo zkušenosti o tom, zda si odsouzení dále mimo rezort VS ČR zvyšují kvalifikaci získanou ve VTOS, (pokud ano, prosím jak: poděkování dopisem, ohlasy z pracoviště, školy atd...).

Odpověď vedoucích ŠVS:

Pardubice – „Ano – sdělení dopisem“.

Heřmanice – „Ne“.

Plzeň – „Ne nemáme“.

Světlá nad Sázavou – „Ano – poděkování dopisem“.

Valdice – „Ne“.

Všehrady – „Takovou informaci nemáme“.

Vyhodnocení: Z uvedených odpovědí lze vyčíst, že pouze dvě ŠVS ze šesti mají informaci o zvyšování kvalifikace bývalého odsouzeného. I když se v uvedených případech jednalo pouze o ojedinělá poděkování, jsou tato poděkování odměnou za snahu a píli všech zaměstnanců ŠVS. Vzhledem k neatraktivnosti vězeňského prostředí lze předpokládat takto malý počet informací od osob, kteří se ve VTOS vzdělávali. Dalším důvodem o existenci mála informací o dalším vzdělávání je skutečnost, že z výučních listů získaných ve výkonu trestu není patrné, kde byly získány. Zde se ukazuje zákonná podmínka o anonymitě místa získání vzdělání jako naplňující svůj účel.

Otázka č. 8: Domníváte se, že jsou osoby ve VTOS dostatečně informovány o možnosti se vzdělávat?

Odpověď vedoucích ŠVS:

Pardubice – „*Ano, osoby ve VTOS jsou dostatečně informovány*“.

Heřmanice – „*Myslím si, že informace podávané odsouzeným o možnostech vzdělávání, jsou na dostatečné úrovni*“.

Plzeň – „*Ano, jsou*“.

Světlá nad Sázavou – „*Ano, domnívám se, že informovanost je dostatečná*“.

Valdice – „*Ve Valdické věznici ano*“.

Všehrady – „*Odsouzení přicházejí s informacemi o možnostech vzdělávání již na vstupním oddělení věznice, dále při zpracování programu zacházení a samozřejmě i prostřednictvím dalších jednání se speciálními pedagogy a s vychovateli. Navíc určitou informaci získávají i z komunikace s ostatními vězni. Tedy jsou dostatečně informováni*“.

Vyhodnocení: V této otázce se všichni vedoucí ŠVS shodli, že ve vězeňské službě existuje dobrá informovanost o možnosti se vzdělávat. Jedná se o systémovou záležitost, ve které se potvrdila její dobrá funkčnost. Také to vyplývá z naplnění účelu výkonu trestu, kdy je snaha ze strany vězeňské služby zapojit odsouzené do vzdělávání a tím na ně „výchovně“ působit.

Otázka č. 9: Jaký je zájem ve Vaší věznici o vzdělání? Uveďte prosím a pokuste se zdůvodnit toto číslo.

Odpověď vedoucích ŠVS:

Pardubice – „*Velký. Důvodem je nabytí středoškolského vzdělání a smysluplné využití volného času*“.

Heřmanice – „*Do záúčních kurzů je v současné době zařazeno 40 odsouzených. Uchazečů o tuto formu vzdělávání bylo z řad odsouzených více než 100. Troufám si říct, že zájem je velký*“.

Plzeň – „*Mnohonásobně větší, než můžeme zařadit*“.

Světlá nad Sázavou – „*Malý, což je dáno možnostmi zaměstnání. ŠVS je konkurencí. Z jiného pohledu je zapotřebí vidět i to, zájem o studium je u části ods. vyvolán „výhodami“ spojenými se studiem – týká se to především těch, co předtím vzdělání*“.

zpravidla neukončily. Druhá část vidí možnost rozšíření možnosti uplatnění, nebo alespoň využití pro sebe a nejbližší“.

Valdice – *„Ročně je do vzdělávání zařazeno více než 200 uchazečů o jednotlivé vzdělávací aktivity nabízené ŠVS Valdice. Nabídka je v souladu s poptávkou“.*

Všehrady – *„Ve věznicí Všehrady je relativně velký zájem, nelze ani všem z kapacitních důvodů vyhovět. Nicméně dochází k poměrně velké obměně žáků – jednak proto, že v průběhu studia jsou mnozí podmíněně propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody, dále z důvodů, že na zvolený učební obor nestačí a požádá o vyřazení a v neposlední řadě i proto, že z důvodu nutnosti splácet dluhy požádá o zařazení do pracovní činnosti s možností výdělku“.*

Vyhodnocení: Dle překladů je ve věznicích o vzdělávání velký zájem. Jeden z důvodů je, že osoba zařazená do vzdělávacího kurzu je považována za zaměstnanou, z toho plynou určité výhody. Ve Věznicí Všehrady nelze ani kapacitně pokrýt poptávku, zde jak je již v této bakalářské práci uvedeno umisťuje vězeňská služba mladistvé. Pro tyto mladistvé jsou zde učební obory zřízeny v hojném počtu. Jediná nevýhoda u mladistvých je časté podmíněné propuštění. Na tuto možnost však vězeňská služba pamatuje a umožňuje propuštěnému na základě žádosti dokončit učební obor. Zda je tato možnost využita zodpoví další otázka.

Úplně jiná je situace ve Věznicí Světlá nad Sázavou, kde vedoucí ŠVS uvádí, že zájem není až tak vysoký jelikož je ŠVS konkurencí zaměstnávání. Tato situace je zde nejspíše podmíněna tím, že zaměstnaná vězňenská osoba pobírá finanční odměnu a navíc se oproti vzdělávající osobě dostane mimo areál věznice. V této věznicí jsou umístěny ženy v nízké bezpečnostní diferenciaci a z toho důvodu také radši tráví čas na pracovišti mimo věznicí.

Otázka č. 10: Vrací se odsouzení nebo obvinění po propuštění zpět do věznice vykonat závěrečnou zkoušku? Vždy – velice často – nikdy (možno odpovědět: 8 z 10-ti atd...)

Odpověď vedoucích ŠVS:

Pardubice – *„Ano odsouzení se vrací. 3 z 5“.*

Heřmanice – *„Nikdy. V minulosti se to v jednotlivých případech i stávalo“.*

Plzeň – *„Dříve ano, poslední roky ne“.*

Světlá nad Sázavou – „Vzhledem ke krátké době fungování ŠVS a výuce kurzů k tomu prozatím došlo ojediněle – 2 případy“.

Valdice – „Mimo období těsně po roce 1989 nikdy“.

Všehrady – „Je to rozdílné podle jednotlivých učebních oborů – u oborů s největším zájmem je to cca 60% propuštěných, u ostatních asi 20%“.

Vyhodnocení: Z odpovědí vedoucích lze usuzovat, že po propuštění docházejí studenti vykonat závěrečnou zkoušku spíše sporadicky. Nejvíce zkušeností je ve ŠVS Všehrady, kde jsem to s ohledem na předešlou otázku předpokládal. Z odpovědi vedoucího ŠVS Všehrady vyplývá i jedna důležitá skutečnost, a to že mladiství odsouzení mají zájem získat výuční list. Ve ŠVS Valdice je situace opačná, tato situace je zapříčiněná skladbou odsouzených, kteří jsou v tomto zařízení umístěni. Jedná se o odsouzené zařazené do ostrahy a zvýšené ostrahy, dle vnitřní diferenciacce. U těchto osob se hůře daří uplatnit resocializace.

Otázka č. 11: O jaké zaměření oborů (kurzů) ve vašem ŠVS je nejvyšší zájem? Pokuste se zdůvodnit proč.

Odpověď vedoucích ŠVS:

Pardubice – „Obor „Výroba konfekce“. Ve Věznici Pardubice jsou odsouzení zařazováni do textilní výroby. Mohou si tedy zvýšit kvalifikaci a dosáhnout na větší výdělek“.

Heřmanice – „Odsouzené vyučujeme ve dvou záučních kurzech „Zámečnické práce“ a „Dělník v elektrotechnice“. Mám dojem, že zájem o absolvování těchto záučních kurzů je přibližně stejný“.

Plzeň – „Zámečnický, PC, elektro, lakýrník, jazyky“.

Světlá nad Sázavou – „Kurz základy kuchařských prací – svůj výtvar mohou vyzkoušet! Pak kurz obsluhy PC – znalosti jsou častým požadavkem na trhu práce“.

Valdice – „Kurzy výpočetní techniky a SOU. Důvody jsou u odsouzených individuální“.

Všehrady – „Největší zájem je o učební obory „Provoz společného stravování, Zpracování dřeva, Strojírenská výroba a Elektrotechnická výroba“. Důvodem je větší možnost uplatnit se na trhu práce po skončení výkonu trestu odnětí svobody“.

Vyhodnocení: Zde nelze jednoznačně vyjádřit, o který učební obor či kurz je nejvyšší zájem, ve většině případů je zájem ovlivněn nabídkou samotného ŠVS. V jediném ŠVS

Všehrady, kde je možné vybírat ze sedmi oborů, zde lze konstatovat o který učební obor je nejvyšší zájem.

Otázka č. 12: Kolik ze studujících je recidivistů a kolik prvotrestaných? Pokud nelze zjistit, prosím odhadněte (v procentech).

Odpověď ze ŠVS:

Pardubice – „50%“.

Heřmanice – „Odhaduji, že z řad studujících je asi 90 % recidivistů“.

Plzeň – „Dáváme přednost prvotrestaným, přesto recidivistů je asi 80%“.

Světlá nad Sázavou – „60% recidivistů, 40% prvotrestaných“.

Valdice – „Odhad – prvotrestaní 30%“.

Všehrady – „Odhad: 20% prvotrestaných, 80% recidivistů“.

Vyhodnocení: Z těchto odpovědí lze jednoduše vyčíst, že skladba vězněných osob v našich zařízeních je převážně tvořena osobami již několikrát trestanými. Vedoucí ŠVS Plzeň uvádí, že mají snahu umisťovat prvotrestané, a přitom recidivisté tvoří 80% skladbu v tomto ŠVS. Jediné ŠVS Pardubice uvádí „příznivé“ číslo 50%, zde je to avšak ovlivněno umístěním zdravotně postižených odsouzených, Věznice Pardubice je výběrová věznice pro tento typ odsouzených. U ŠVS Všehrady je překvapující takovéto vysoké číslo recidivistů, vzhledem k vysokému počtu umístěných mladistvých až alarmující.

5.2 Návrhy a doporučení

V této části se pokusím nastínit případné návrhy na řešení jednotlivých situací, dále si dovoluji navrhnout změny a popřípadě doporučit vedoucím jednotlivých ŠVS určitá východiska.

Vyhodnocení položených otázek, dále pak návrhy a doporučení bude poskytnuto všem vedoucím ŠVS, aby si je mohli mezi sebou porovnat. Dále bude vyhodnocení poskytnuto vedení středního odborného učiliště, aby bylo možné zjištěné nedostatky a návrhy posoudit z jejich pohledu.

Všechna ŠVS

1. Na základě informací získaných ze zahraničních návštěv či konferencí posoudit a zhodnotit systém vzdělávání v jiných zemích. Pokud jsou známy lepší metody, snažit se je aplikovat i na systém vzdělávání zavedený ve vězeňské službě.
2. Napomáhat odsouzeným prostřednictvím speciálních pedagogů ve výběru vzdělání. Pomoci jim vybrat takový obor, který bude odsouzenému nejbližší, o který bude mít opravdový zájem. Zde je vysoká pravděpodobnost, že se bude snažit vykonávat tento obor po propuštění z výkonu trestu. Snažit se tímto o maximální naplnění resocializace prostřednictvím vzdělávání.
3. Ke každému odsouzenému přistupovat individuálně. Snažit se vyvarovat rutinní práci s odsouzenými.
4. Snažit se zavést nové formy vzdělávání, např. distanční studium, e-learning.
5. Neustále pokračovat s informováním o možnosti se vzdělávat. Připravit propagační materiály ve formě nástěnek či besed. V případě zjevného nezájmu nabízet vzdělávání individuálně prostřednictvím vychovatelů. Tato situace může být ovlivněna „skupinovým chováním“.
6. Informovat odsouzené o výhodách vzdělávání, především ve spojení s propuštěním z výkonu trestu a následným pracovním uplatněním ve společnosti, současně se zabezpečením své osoby a případně rodiny.
7. Zaměřit se na osoby ze sociálně slabších rodin a z řad osob nižší mentální úrovně, přesvědčit je o výhodách vzdělání po propuštění z výkonu trestu.
8. Snažit se zařadit do programu vzdělávání co v největší míře prvotrestané, neboť u nich je nevyšší pravděpodobnost nápravy. Zájem o vzdělávání by měl být u této skupiny nejvyšší.

9. V závislosti na přidělených finančních prostředcích se snažit vytvořit více podmínek pro vzdělávání v oborech, o které je nejvyšší zájem, například zvýšit kapacitu třídy nebo otevřít další třídu se stejným oborem.

ŠVS Heřmanice

1. Pokračovat k úplnému dokončení vznikajícího ŠVS, využít možnost odborné pomoci již déle fungujícího ŠVS.
2. Průběžně rozšiřovat nabídku vzdělávacích oborů a kurzů.

ŠVS Světlá nad Sázavou

1. Ve Světlé nad Sázavou motivovat odsouzené ženy ke vzdělávání a podrobně vysvětlit program zacházení a jeho pozitiva. Otevřít kurz či obor vyložené „ženský“, např. obor „Dámská krejčovná“, který by odsouzené ženy mohl zajímat a jistě by ho nejen ve výkonu trestu odnětí svobody, ale i po propuštění využili.
2. Vyzdvihnout potřebu vzdělání v životě, nastínit pomocí poměru finančního ohodnocení kvalifikovaných a nekvalifikovaných prací.

Střední odborné učiliště

1. Průběžně monitorovat poptávku pracovních úřadů, o která místa je ze strany zaměstnavatelů největší zájem, dle toho se snažit přizpůsobovat skladbu kurzů a oborů na jednotlivých ŠVS.

Závěr

V závěru své bakalářské práce chci shrnout, čeho se díky vypracování praktické části podařilo dosáhnout.

V práci lze zjistit, na jaké úrovni je vzdělávání ve věznicích, jaké jsou jeho nedostatky a co by se případně mělo či dalo zlepšit. Mou snahou bylo v první řadě nastínit hlavní problematiku vězeňské služby – co vykonává, jaké jsou její úkoly a jak se především zasazuje o nápravu osob, které se dostanou pod její „křídla“.

Doufejme, že se v blízké době rozšíří spolupráce s dalšími vysokými školami a úroveň vzdělávání se posune zase o stupínek na pomyslném žebříčku úrovně vzdělávání výše. V dnešní uspěchané době je potřeba si neustále zvyšovat kvalifikaci, aby člověk mohl konkurovat ostatním uchazečům o zaměstnání. Je třeba si pečlivě rozmyslet, kterou cestou se ubírat, jestli jít cestou vysokoškolského vzdělání nebo jít cestou řemesla. Také se v současnosti objevuje nový fenomén, a to, že se naše hospodářství potýká s velkým nedostatkem řemeslných odborníků. Střední odborné školy z důvodu nedostatku uchazečů o studium jsou nuceny uzavírat své učební obory a školy s maturitními programy a vysoké školy nejsou ani schopny všechny uchazeče pojmout. Doufám, že se tato situace v blízké dobělepší, možná tomu napomůže situace, kdy manuální práce bude lépe ohodnocena, a tím stoupne zájem mezi studenty o řemeslné obory.

Všeobecně úroveň školství je v našem státě na velmi vysoké úrovni, takto jí následuje i úroveň školství „vězeňského“. Další věc, která je v našem vězeňském systému na vysoké úrovni, jsou programy zacházení. V této práci jsem se tedy celkem logicky nejvíce zabýval jednou z částí resocializačních programů, a tím je vzdělávání.

Je pravda, že vše je závislé na státu a jeho finančních prostředcích, kterých je v každém odvětví poskromnu. Někdo by mohl dokonce i namítnout, že existují i jiná místa, kam by bylo vhodnější investovat. V této chvíli jsem nucen podotknout, že se ve věznicích napravují osoby, které s námi žijí v jedné společnosti, a pouhá jejich izolace není řešením.

Díky samotné pílí všech zaměstnanců podléjících se na vzdělávacích aktivitách, se podařilo dosáhnout vysoké úrovně vzdělávání v našich věznicích i s velice omezeným finančním rozpočtem na tuto oblast.

Cílem této práce bylo zjistit, zda je systém vzdělávání v našem vězeňství nastaven takovým způsobem, aby dokázal efektivně naplnit princip resocializace. Cíl této bakalářské práce byl splněn.

Na základě odpovědí vedoucích školských vzdělávacích středisek lze tvrdit, že vzdělávání ve vězeňských zařízeních plní svou funkci. Jde o zvýšení kvalifikace odsouzeného, tudíž dochází k lepší adaptaci a zapojení do společnosti.

Podkladem pro tato tvrzení je především i to, že odsouzení, kteří absolvovali školní docházku ve vězení, dokázali svou získanou kvalifikaci uplatnit po propuštění neboť jednou z předností takto získaného vzdělání je nemožnost zjistit, kde daná osoba studovala a tím zabránit případné diskriminaci ze strany zaměstnavatele. Dále bylo zjištěno, že někteří odsouzení i po propuštění docházeli zpět do vězení za účelem složení závěrečné zkoušky, které během kratšího výkonu trestu nestihly dokončit.

S úspěchem byla shledána i ta skutečnost, že někteří bývalí odsouzení dokonce ve vzdělávání i nadále pokračují, ovšem již mimo systém vzdělávání ve vězeňské službě. V této oblasti existuje ze strany vězňených osob vysoký zájem o zapojení se do tohoto systému. Zájem o studium je dokonce tak vysoký, že by se plně uplatnilo v některých vybraných věznicích, v nichž jsou pro to podmínky, navýšit počet tříd a také rozšířit nabídku kurzů či oborů.

Součástí této bakalářské práce jsou i určité návrhy a doporučení, jakým způsobem postupovat ke zdokonalení úrovně vzdělávání. Předmětným vědeckým zkoumáním bylo zjištěno, že úroveň vzdělávání je u nás srovnatelná s ostatními vyspělými státy. Nesmíme však zapomenout na udržování mezinárodních styků v oblasti vzdělávání a neustále prohlubovat znalosti v tomto oboru. Jedině takto lze dosáhnout růstu efektivity a zdokonalování našeho systému vzdělávání. Cíleným studiem a pílí chtějí odsouzení dosáhnout zvýšení své kvalifikace,

aby se po propuštění mohli plně integrovat do společnosti. Lze říci, že prostřednictvím podmínek, které vězeňská služba odsouzeným v oblasti vzdělávání poskytuje a také díky odborně školenému personálu, se tyto cíle daří plnit, což je odměnou nejen pro ně samotné, ale i pro všechny ty, kteří se na tomto podílejí.

Resumé

V této bakalářské práci bylo mou snahou přiblížit vězeňskou službu jako organizaci, která plní nejen restriktivní funkci vůči vězněným osobám, ale přiblížit jí jako organizaci, která má snahu na tyto osoby působit především výchovně.

Jednou z těchto výchovných metod je vzdělávání a jak už název této bakalářské práce napovídá, zabýval jsem se systémem vzdělávání osob ve výkonu trestu v našem státě.

První kapitola obsahuje základní informace o vězeňské službě jako celku, o její funkci, úkolech a jejích hlavních cílech. Uvedl jsem jakými obecně závaznými právními předpisy a vnitřními předpisy je povinna se řídit.

Druhá kapitola pojednává o systému resocializace, proč je potřeba vězněné osoby vychovávat a jakými způsoby tohoto vězeňská služba dosahuje. Dále jsem se již podrobněji zabýval vzděláváním.

Třetí kapitola popisuje vzdělávání v organizační jednotce, která je právě k tomuto účelu zřízena a je jím střední odborné učiliště. Popisuji všechna jednotlivá školská vzdělávací střediska spolu s učebními obory a kurzy které nabízejí.

Čtvrtá a pátá kapitola je již součástí praktické části, kde jsem odborným výzkumem popsal názory na vzdělávání prostřednictvím vedoucích jednotlivých vzdělávacích středisek. Jsou zde uvedeny reakce a odpovědi dotazovaných na mé otázky. V závěru každého okruhu otázek jsem se pokusil o krátké vyhodnocení plynoucí z odpovědí. Na samém konci jsem se pokusil formou návrhů a doporučení lehce nastínit možnosti postupu školských vzdělávacích středisek při dalším vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

Anotace

Tématem této bakalářská práce je systém vzdělávání odsouzených. Právě vzdělávání osob, které se ocitly ve výkonu trestu odnětí svobody, patří mezi jednu z nejdůležitějších činností, kterou se vězeňská služba zabývá a přispívá tím tak nemalým dílem k psychickému rozvoji těchto osob a lepší adaptaci ve společnosti po jejich propuštění. Teoretická část vymezuje organizaci, řízení a funkce vězeňské služby, dále se podrobněji zabývá druhy vzdělávání ve vězeňství. Stěžejní kapitola teoretické části pojednává o středním odborném učilišti vězeňské služby a popisuje její organizační součásti, těmi jsou školská vzdělávací střediska dislokovaná v sedmi věznicích. V praktické části se pomocí odpovědí na položené otázky dostaneme na samou podstatu vzdělávání v konkrétních vzdělávacích střediscích. V závěru vědeckého výzkumu jsou nastíněny návrhy a doporučení pro další činnost středního odborného učiliště.

Klíčová slova

Resocializace, střední odborné učiliště, školské vzdělávací středisko, výkon trestu, vězení, vězeňská služba, vzdělávání.

Annotation

Subject of this diploma work is an educational system of convicts. The education of people who get into a prison (an execution of a punishment) is one of the most important activities of prison service and it is also no small contribution of prison service to a psychological progress of those people and for their better adaptation after a release from prison. Theoretical part of the work determines an organization, administrations and duties of prison service and in detail it deals with types of education in prison system. The fundamental section of the theoretical part describes Apprentice Training Centre and its organizational structure into school training centres in seven prisons. Practical part of the work, by means of questions and answers, directs to primary principle of education in training centres. There are some recommendations and proposals for the running of Apprentice Training Centre in the end of this work.

Keywords

Re-socialization, Apprentice Training Centre, school training centre, execution of punishment, prison, prison service, education.

Seznam použité literatury

Zákony a předpisy

1. Zákon č. 555/1992 Sb., *o vězeňské službě a justiční stráží*, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 141/1961 Sb., *trestní řád*, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 169/1999 Sb., *o výkonu trestu odnětí svobody*, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 129/2008 Sb., *o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů*, ve znění pozdějších předpisů.
5. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb., *kteřou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody*, ve znění pozdějších předpisů.
6. Nařízení ministra spravedlnosti ČR č. 1/2007, *o zřízení školy pro osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody*, ve znění nařízení ministra spravedlnosti č. 2/2009.
7. Nařízení generálního ředitele VSČR č. 16/2009, *kterým se stanoví úkoly občanských zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody*.
8. Nařízení generálního ředitele VS ČR č. 39/2007, *kterým se vydává organizační řád Středního odborného učiliště*.

Knihy a skripta

9. ČERNÍKOVÁ, V.; SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie ČR, 2002. ISBN 80-7251-104-1
10. HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*, České Budějovice: Jihočeská universita, 2005. ISBN 80-86708-05-5
11. MEZNÍK, J., a kol., *Základy penologie*, Brno: PF MU, 1995. ISBN 80-210-1248-X
12. RADVAN, E.; VAVŘÍK M. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*, Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2009.
13. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie, II. díl, teorie a praxe zacházení s vězňnými*, Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3

Časopisy a jiné zdroje

14. HOSPODKA, M., *Vysokoškolské vzdělávání odsouzených - informace*, Praha: GŘVS ČR, 2010, č.j. VS 15/107/2010 – 50/všeob/300.
15. VSČR, *statistická ročenka 2009*, Praha: VS ČR, 2010.
16. PECHAR, M. *Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody*. Praha: UJAK Praha, 2009.
17. Časopis *České vězeňství*, č. 6, Praha: VS ČR, 2004.
18. *Evropská vězeňská pravidla*, příloha časopisu *České vězeňství*, č. 1, Praha: VS ČR 2006

Internetové zdroje

19. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Resocializace>, 15. 3. 2010.
20. http://www.msmt.cz/uploads/soubory/ESF/IPn/dalsi_vzdelavani/UNIV_2_KRAJE.pdf, 30. 3. 2010.
21. Vodička, K. <http://souvin.borec.cz/WebUNIV/soubory/info.pdf>, 30. 3. 2010.
22. <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/zakladni-informace-4/cile-a-poslani-vs-cr-6124>, 28. 3. 2010.
23. <http://www.nuov.cz/univ2k>, 30. 3. 2010.
24. <http://www.vscr.cz/veznice-znojmo-98/vzdelavani-odsouzenych-905/>, 29.3. 2010
25. <http://www.spj.cz/index.php?page=74>, 7. 4. 2010.
26. <http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/vykon-vezenstvi-821/>, 27. 3. 2010.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – znak vězeňské služby a barevné označení vozidel vězeňské služby.

Příloha č. 2 – mapa organizačních jednotek vězeňské služby.

Příloha č. 3 – organizační schéma řízení vězeňské služby.

Příloha č. 4 – seznam otázek položených v praktické části vedoucím ŠVS.

Fota jsou převzata z vyhlášky MS č.89/2004, kterou se stanoví vnější označení příslušníka Vězeňské služby České republiky, zvláštní barevné provedení a označení služebních vozidel a prokazování příslušnosti k Vězeňské službě České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Rukávový znak a kovový znak na reprezentační uniformu.

Rezortní oborový znak

Znak textilní

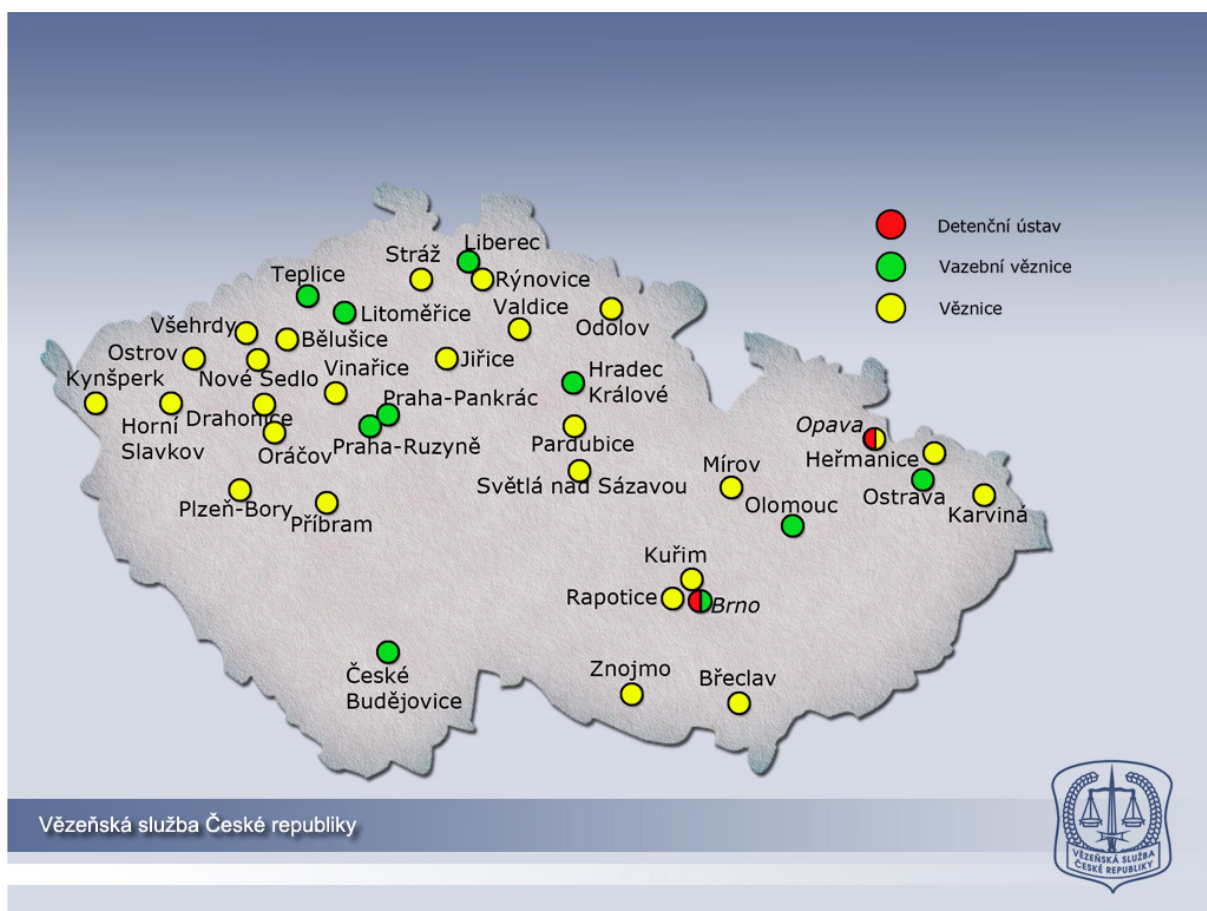
Znak kovový

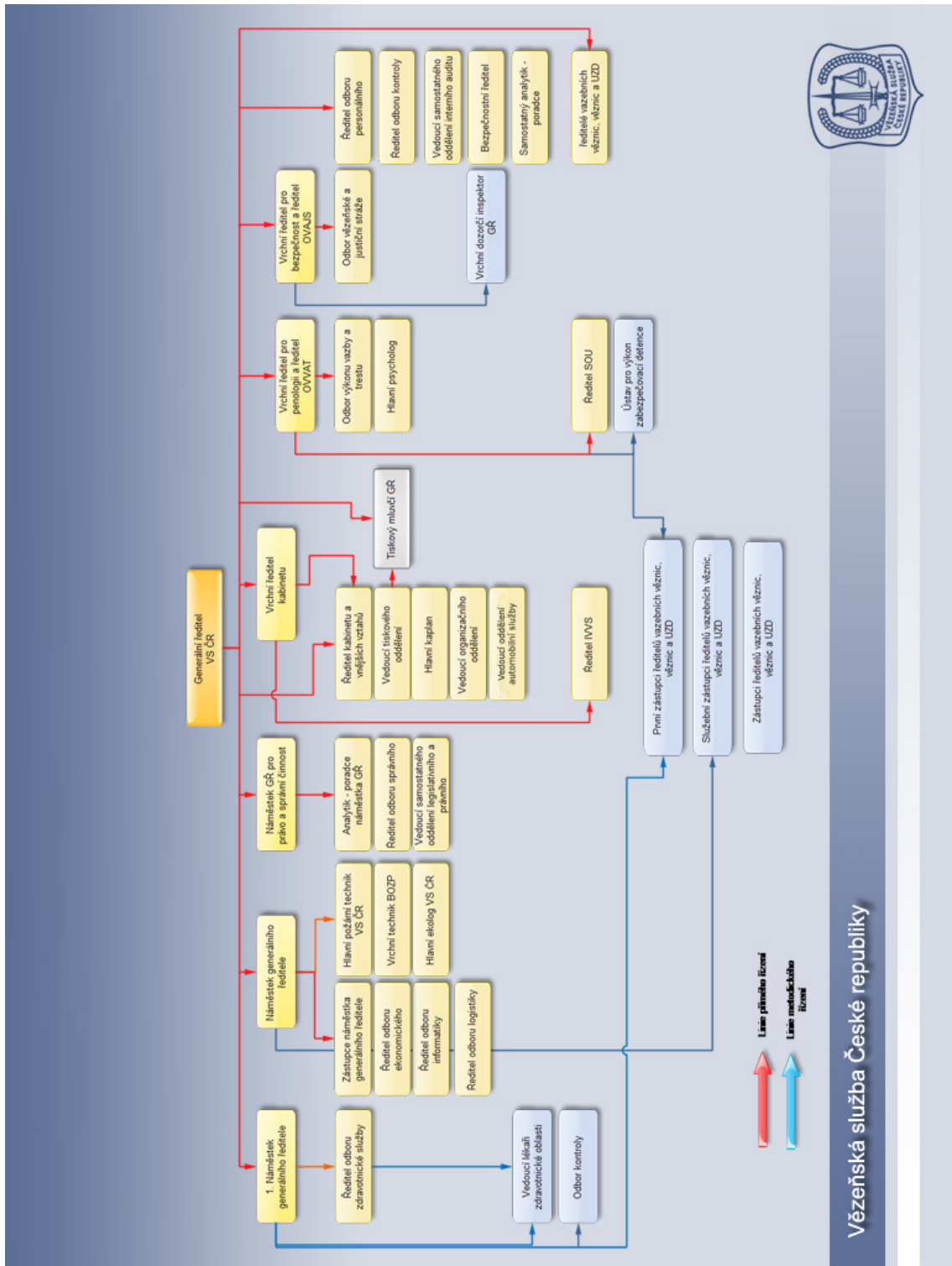
Označení služebních vozidel vězeňské služby.

Mapa organizačních jednotek VS ČR

Organizační schéma řízení Vězeňské služby ČR

Vězeňská služba České republiky

Seznam otázek položených vedoucím ŠVS

1. Jaký je Váš názor na systém vzdělávání odsouzených ve VS ČR?
2. Myslíte si, že je možnost vzdělávání odsouzených a obviněných prospěšná?
Pokud ano, proč?
3. Myslíte si, že je výběr vzdělávacích oborů a kurzů ve vašem ŠVS dostačující?
4. Rozšířil byste druhy vzdělávání ve vašem ŠVS? Pokud ano, uveďte proč a o jaké obory nebo kurzy.
5. Myslíte si, že odsouzení v budoucnu uplatní kvalifikaci získanou ve VTOS?
6. Máte nějaké zkušenosti nebo informace o tom, zda a kolik odsouzených využilo kvalifikaci získanou ve VTOS po propuštění? Pokud ano, uveďte prosím v jakém oboru.
7. Máte informace nebo zkušenosti o tom, zda si odsouzení dále mimo rezort VS ČR zvyšují kvalifikaci získanou ve VTOS, (pokud ano, prosím jak: poděkování dopisem, ohlasy z pracoviště, školy atd...).
8. Domníváte se, že jsou osoby ve VTOS dostatečně informovány o možnosti se vzdělávat?
9. Jaký je zájem ve Vaší věznici o vzdělání? Uveďte prosím a pokuste se zdůvodnit toto číslo.
10. Vrací se odsouzení nebo obvinění po propuštění zpět do věznice vykonat závěrečnou zkoušku? Vždy – velice často – nikdy (možno odpovědět: 8 z 10-ti atd...).
11. O jaké zaměření oborů (kurzů) ve vašem ŠVS je nejvyšší zájem? Pokuste se zdůvodnit proč.
12. Kolik ze studujících je recidivistů a kolik prvotrestaných? Pokud nelze zjistit, prosím odhadněte (v procentech).